

MISSALE ROMANUM

EX DECRETO SACROSANCTI CONCILII TRIDENTINI

RESTITUTUM

S. PII V PONTIFICIS MAXIMI

JUSSU EDITUM

ALIORUM PONTIFICUM CURA RECOGNITUM

A PIO X REFORMATUM

ET

SSMI D. N. BENEDICTI XV

AUCTORITATE VULGATUM

EDITIO DECIMA TERTIA JUXTA TYPICAM

TURONIBUS

TYPIS ALFREDI MAME ET FILIORUM

SANCTÆ SEDIS APOSTOLICÆ ET SACRÆ RITUUM CONGREGATIONIS
TYPOGRAPHORUM

lx Additiones et Variationes in Rubricis Missalis

Præfatio de Tempore, si habeatur; secus, etiam in Dominicis anticipatis, et, si Commemoratio Octavæ Corporis Christi sit omittenda, in Dominica II post Pentecosten, Præfatio de Trinitate. Pro Missa denique Rogationum, etiam in Litanis majoribus infra Octavam Paschatis, (nisi addenda sit Commemoratio Octavæ, quo in casu dicitur: *In hoc potissimum die*) et pro Missa Vigiliæ Ascensionis censetur propria Præfatio de Tempore Paschali *in hoc potissimum*.

2 Excipiuntur ab hac regula Præfatio de Nativitate Domini, quæ infra Octavam ejusdem Nativitatis dicitur in omnibus Missis, etiam in iis quæ secus Præfationem propriam haberent, dummodo in his et de Octava vel de Dominica infra Octavam fiat Commemoratio, et ipsa Missa, aut Commemoratio prius habita, aliam de divinis Mysteriis vel Personis non exigant Præfationem; Præfatio Missæ sive Officii commemorati vel Octavæ, quæ non sint de aliquo Mysterio Domini, et Præfatio de Tempore Quadragesimæ, quæ numquam adhibentur in Missis de Dedicatione Ecclesiae, vel de alio Festo Domini alicubi celebrato, quod propria Præfatione careat; et Præfatio de beata Maria Virgine, quæ numquam adhibetur in Missis de Tempore Adventus.

IX — De Evangelio in fine Missæ

IN qualibet Missa in qua facta fuit Commemoratio de Dominica, licet anticipata, vel, etiam quoad Officium, reposita, de Feria Quadragesimæ a die Cinerum inclusive, Temporis Passionis, Quatuor Temporum, et II Rogationum, de Vigilia qualibet, de die Octava Epiphaniæ, aut de die infra Octavam privilegiatam I ordinis, semper legitur Evangelium Dominicæ, Fe-

riæ, Vigiliæ, aut Octavæ in fine, dummodo hoc (etsi tantum a principio) non sit idem Evangelium quod lectum fuerit in Missa.

2 Si autem Feria et Vigilia, vel duæ Vigiliæ simul occurrant, de ea dicitur Evangelium de qua primo facta est Commemoratio. In Vigilia tamen Nativitatis Domini, si ipsa in Dominicam incidat, et in Dominica quæ a die 2 ad 4 januarii inclusive occurrat, non legitur Evangelium Dominicæ in fine; quod pariter non legitur cum fit Commemoratio de Missa Dominicæ primo infra Hebdomadam resumenda, ut supra, tit. I, num. 6.

3 Denique, si nullum Dominicæ, Feriæ, Vigiliæ, aut alicujus ex Octavis supra, num. 1, recensitis, Evangelium in fine Missæ fuerit legendum, dicitur ultimum pariter Evangelium Missæ sive Officii primo loco inter cetera, quæ Evangelium stricte proprium (et non appropriatum, vel ex aliquo Communi assignatum, vel per Octavam e Festo repetitum) habeant, commemorati.

X — De Colore Paramentorum et de Cantu in Missa

MISSA quælibet semper retinet colorem proprium, præter Missas de Commemoratione Omnium Fidelium Defunctorum, tempore expositionis Ss̄mi Sacramenti celebratas, quæ dicuntur in colore vioceo; ac præter Missam de Dominica infra Octavam Corporis Christi, in qua, nisi omittenda sit Commemoratio de Octava, adhibetur color albus.

2 In qualibet Missa cantus servatur qui suo ritui conveniat. In Missis autem votivis pro re gravi et publica simul causa celebratis, sicuti et in Missis tit. II, num. 4-9, ac tit. IV, num. 1-4, recensitis, adhibetur cantus festivus; et in aliis votivis cantus ferialis.

RITUS SERVANDUS

IN CELEBRATIONE MISSÆ

I — De Præparatione Sacerdotis celebraturi

SACERDOS celebratus Missam, prævia Confessione sacramentali, quando opus est, et saltem Matutino cum Laudibus absoluto, orationi aliquantulum vacet; et Orationes inferius positas pro temporis opportunitate dicat. Deinde accedit ad locum in Sacristia vel alibi præparatum, ubi paramenta, aliaque ad celebrationem necessaria habentur, accipit Missale, perquirit Missam, perlegit, et signacula ordinat ad ea quæ dicturus est. Postea lavat manus, dicens Orationem inferius positam. Deinde præparat Calicem (qui debet esse vel aureus vel argenteus, aut saltem habere cuppam argenteam intus inaurata, et simul cum Patena itidem inaurata, ab Episcopo consecratus), super ejus os ponit Purificatorium mundum, et super illud Patenam cum Hostia integra, quam leviter extergit, si opus est, a fragmentis, et eam tegit parva Palla linea, tum Velo serico; super Velo ponit BurSAM coloris paramentorum intus habentem Corporale plicatum, quod ex lino tantum esse debet, nec serico, vel auro in medio intextum, sed totum album, et ab Episcopo, vel alio habente facultatem, simul cum Palla benedictum.

2 Quibus ita dispositis, accedit ad paramenta, quæ non debent esse lacera, aut scissa, sed integra, et decenter munda, ac pulchra, et ab Episcopo itidem, vel alio facultatem habente, benedicta; ubi calceatus pedibus, et induitus vestibus sibi convenientibus, quarum exterior saltem talum pedis attingat, induit se, si sit Prælatus sacerularis, supra Rochettum, si sit Prælatus regularis vel alius Sacerdos sacerularis, supra Superpelliceum, si commode haberi possit, alioquin sine eo supra

vestes communes, dicens ad singula singulas Orationes inferius positas.

3 Ac primum accipiens Amictum circa extremitates et chordulas, osculatur illud in medio, ubi est Crux, et ponit super caput, et mox declinat ad collum, et eo vestium collaria circumtegens, dicit chordulas sub brachiis, et circumducens per dorsum, ante pectus reducit, et ligat. Tum Alba induitur, caput submittens, deinde manicam dexteram brachio dextero, et sinistram sinistro imponens. Albam ipsam corpori adaptat, elevat ante, et a lateribus hinc inde, et Cingulo, per ministrum a tergo sibi porrecto, se cingit. Minister elevat Albam super Cingulum circumcirca, ut honeste dependeat, et tegat vestes; ac ejus fimbrias diligenter aptat, ut ad latitudinem digitl, vel circiter, super terram æqualiter fluat. Sacerdos accipit Manipulum, osculatur Crucem in medio, et imponit brachio sinistro. Deinde ambabus manibus accipiens Stolam, simili modo desculatur, et imponit medium ejus collo, ac transversando eam ante pectus in modum crucis, dicit partem a sinistro humero pendentem, ad dexteram, et partem a dextero humero pendentem, ad sinistram. Sicque utramque partem Stolæ extremitatibus Cinguli hinc inde ipsi Cingulo conjungit.

4 Si Celebrans sit Episcopus, vel Abbas, ut supra, non dicit Stolam ante pectus in modum crucis, sed sinit hinc inde utrasque extremitates pendere; et antequam accipiat Stolam, accipit parvam Crucem pectoralem, quam osculatur, et collo impositam sinit ante pectus chordulis pendere. Manipulum quoque non accipit ante Stolam, nisi in Missis Defunctorum, sed accipit ad Altare, cum in Confessione dicit Indulgéntiam, illumque prius osculatur. — Postremo Sacerdos accipit Planetam.

lxii Ritus servandus in celebratione Missæ

5 Si sit Episcopus, vel Abbas, ut supra, habens usum Pontificalium, et solemniter celebret, accipit paramenta et alia, ut in Pontificali et Cœremontiali.

II — De Ingressu Sacerdotis ad Altare

SACERDOS, omnibus paramentis induitus, accipit manu sinistra Calicem, ut supra præparatum, quem portat elevatum ante pectus, Bursam manu dextera super Calicem tenens, et facta reverentia Crucis, vel imagini illi, quæ in Sacristia erit, capite cooperto accedit ad Altare, ministro cum Missali et aliis ad celebrandum necessariis (nisi ante fuerint præparata) præcedente, superpelliceum induito. Procedit autem oculis demissis, incessu gravi, erecto corpore. Si vero contigerit eum transire ante Altare majus, capite cooperto faciat ad illud reverentiam. Si ante locum Sacramenti, genuflectat. Si ante Altare ubi celebretur Missa, in qua elevatur, vel tunc ministratur Sacramentum, similiter genuflectat, et detecto capite illud adoret, nec ante surgat quam Celebrans deposuerit Calicem super Corporale.

2 Cum pervenerit ad Altare, stans ante illius infimum gradum, caput detegit, Biretum ministro porrigit, et Altari, seu imagini Crucifixi de-super positæ, profunde se inclinat. Si autem in eo sit Tabernaculum sanctissimi Sacramenti, genuflectens debitam facit reverentiam. Tunc ascendit ad medium Altaris, ubi ad cornu Evangelii sistit Calicem, extrahit Corporale de Bursa, quod extendit in medio Altaris, et super illud Calicem Velo cooperatum collocat, Bursam autem ad cornu Evangelii. Si in Altari paramenta accipit, hoc idem facit antequam descendat ab Altari, ut Missam inchoet.

3 Si est consecratus plures Hostias pro Communione facienda, quæ ob quantitatem super Patenam manere non possint, locat eas super Corporale ante Calicem, aut in aliquo Calice consecrato, vel vase mundo benedicto, ponit eas retro

post Calicem, et alia Patena seu Palla cooperit.

4 Collocato Calice in Altari, accedit ad cornu Epistolæ, Missale super cussino aperit, reperit Missam, et signacula suis locis accommodat. Deinde rediens ad medium Altaris, facta primum Crucis reverentia, vertens se ad cornu Epistolæ, descendit post infimum gradum Altaris, ut ibi faciat Confessionem.

5 In Missa solemni Missale apertum super Altare, Calix vero, et alia necessaria præparentur in Credentia cooperata linteo, antequam Sacerdos veniat ad Altare. Ipse autem procedit cum Diacono et Subdiacono, qui capite cooperto simul cum eo tenent manus junctas ante pectus: Acolyti vero ante eos deferunt candelabra cum candelis accensis, quæ deinde collocantur super Credentia: et cum pervenerit ante infimum gradum Altaris, ibi medius inter Diaconum a dexteris, et Subdiaconum a sinistris, antequam ascendet ad Altare, facit cum ipsis (ut infra) Confessionem.

6 In Missa Pontificali omnia serventur, ut in Pontificali et Cœremontiali Romano ordinantur: cuius Pontificalis ordinem Episcopus, sive Abbas, ut supra, numquam prætermittat, quandocumque cum Diacono et Subdiacono paratis celebrat.

III — De Principio Missæ, et Confessione facienda

SACERDOS, cum primum descendit sub infimum gradum Altaris, convertit se ad ipsum Altare, ubi stans in medio, junctis manibus ante pectus, extensis et junctis pariter digitis, et pollice dextero super sinistrum posito in modum crucis (quod semper servatur quando junguntur manus, præterquam post consecrationem), detecto capite, facta prius Crucis vel Altari profunda reverentia, vel si in eo sit Tabernaculum sanctissimi Sacramenti, facta genuflexione, erectus incipit Missam.

2 Si celebratus sit coram Summo Pontifice, sistit se ante infimum gradum Altaris a cornu Evangelii ante ipsum Pontificem, ubi genuflexus exspectat: accepta benedictione, erigit se, et stans aliquantu-

lum versus ad Altare, incipit Missam. Si autem sit coram Cardinali, Legato Sedis Apostolicæ, aut Patriarcha, Archiepiscopo, et Episcopo in eorum residentiis, vel loco jurisdictionis, stans ante infimum gradum a cornu Evangelii ut supra, exspectat : dato signo, facit profundam reverentiam Prælato, et versus ad Altare incipit Missam.

3 *Si autem solemniter celebrat coram Summo Pontifice aut alio ex Prælatis predictis in Ecclesiis eorum jurisdictionis, stans a sinistris Prælati, facit cum eo Confessionem, et alia servat, ut in Pontificali et Cæremoniali Romano ordinatur.*

4 *Stans igitur Celebrans ante infimum gradum Altaris, ut supra, producens manu dextera a fronte ad pectus signum Crucis, dicit intelligibili voce : In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen. Et postquam id dixerit, non debet advertere quemcumque in alio Altari celebrantem, etiamsi Sacramentum elevet, sed continuante prosequi Missam suam usque ad finem. Quod item observatur in Missa solemnni, et simul etiam a Ministris.*

5 *Cum seipsum signat, semper sinistram ponit infra pectus : in aliis benedictionibus cum est ad Altare, et benedicit oblata, vel aliquid aliud, ponit eam super Altare, nisi aliter notetur. Seipsum benedicens, vertit ad se palmam manus dexteræ, et omnibus illius digitis junctis et extensis, a fronte ad pectus, et ab humero sinistro ad dexterum, signum Crucis format. Si vero alios, vel rem aliquam benedicit, parvum digitum vertit ei cui benedicit, ac benedicendo totam manus dexteram extendit, omnibus illius digitis pariter junctis et extensis : quod in omni benedictione observatur.*

6 *Postquam dixerit : In nomine Patris, etc. ut supra, jungens iterum manus ante pectus, pronuntiat clara voce Antiphonam : Introibo ad altare Dei. Minister retro post eum ad sinistram genuflexus, et in Missa solemnni Ministri hinc inde stantes prosequuntur : Ad Deum, qui laetificat juventutem meam. Deinde Sacerdos eodem modo stans incli-*

pit, et prosequitur cum Ministro, vel Ministris alternatim Psalmum : Júdica me, Deus, usque ad finem, cum Glória Patri. Quo finito, repetit Antiphonam Introitum Ministris, ut supra. Qui Psalmus numquam prætermittitur, nisi in Missis Defunctorum, et in Missis de Tempore a Dominica Passionis inclusive usque ad Sabbatum sanctum exclusive, in quibus semel tantum dicta Antiphona Introitum cum Ministris, ut supra, Sacerdos statim subjungit ¶. Adjutorium nostrum, etc. ut infra. Cum in fine Psalmi dicit Glória Patri, etc., caput Cruci inclinat.

7 *Repetita Antiphona Introitum, dextera manu producens signum Crucis a fronte ad pectus, dicit ¶. Adjutorium nostrum in nomine Domini. ¶. Qui fecit cælum et terram. Deinde Altari se profunde inclinans, junctis manibus dicit : Confiteor Deo, ut in Ordine Missæ : et prosequitur eodem modo stans inclinatus, donec a Ministro, vel Ministris dictum sit Misericordia. Cum incipitur a Ministris Confiteor, se erigit. Cum dicit : mea culpa, ter pectus dextera manu percutit, sinistra infra pectus posita.*

8 *Si est coram Pontifice, Cardinali, Legato Sedis Apostolicæ, vel Patriarcha, Archiepiscopo et Episcopo in eorum Provincia, Civitate vel Diœcesi constitutis, ubi dicit : vobis, fratres, dicat : tibi, Pater ; similiter in fine ubi dicit : vos, fratres, dicat : te, Pater ; quod dicens Summo Pontifici genuflexit, alii Prælatis profunde se inclinat.*

9 *Cum Minister, et qui intersunt (etiamsi ibi fuerit Summus Pontifex), respondent Confiteor, dicunt tibi, Pater, et te, Pater, aliquantulum conversi ad Celebrantem.*

10 *Facta a circumstantibus Confessione, Celebrans stans respondet : Misereatur vestri, etc. Deinde producens manu dextera a fronte ad pectus signum Crucis, dicit : Indulgéntiam, etc. ; et si est Episcopus, vel Abbas, ut supra, accipit Manipulum, osculando illum in medio. Et stans inclinatus junctis manibus prosequitur : Deus, tu convérsus, et quæ sequuntur in Ordine Missæ, clara voce usque ad Orationem Au-*

fer a nobis, etc.; et cum dicit: Orémus, extendit et jungit manus.

11 *Et tunc si coram Summo Pontifice, aut aliis Prælatis, ut supra, celebret, facta Summo Pontifici genuflexione, aliis Prælatis profunda reverentia, accedit ad medium Altaris ante infimum gradum, et ibi incipit secreto: Aufer a nobis, ut in Ordine Missæ.*

IV — De Introitu, Kýrie, éléison, et Glória in excélsis

DUM dicit: Aufer a nobis, etc., Ce-lebrans junctis manibus ascen-dit ad medium Altaris, et ibi incli-natus, manibusque item junctis su-per eo positis, ita ut digitii parvi dum-taxat frontem, seu medium ante-rioris partis tabulæ, seu mensæ Altaris tangant, residuo manuum inter Altare et se retento, pollice dextero super sinistrum in modum Crucis posito (quæ omnia semper observan-tur, cum manus junctæ super Altare ponuntur), secreto dicit: Orá-mus te, Dómine, etc., et cum dicit: Quorum reliquiæ hic sunt, oscula-tur Altare in medio, manibus ex-tensis æqualiter hinc inde super eo positis: quod semper servatur, quando osculatur Altare, sed post Consecrationem pollices ab indici-bus non disjunguntur. In omni etiam deosculatione sive Altaris, sive libri, sive alterius rei, non produci-tur signum Crucis pollice, vel manu super id quod osculandum est.

Osculato Altari, accedit ad cornu ejus sinistrum, id est Epistolæ: ubi stans versus Altare, et producens a fronte ad pectus signum Crucis, incipit intelligibili voce Introitum Mis-sæ et prosequitur junctis manibus. Cum dicit: Glória Patri, tenens junctas manus, caput inclinat versus Crucem. Cum repetit Introitum, non signat se, ut prius, et eo repetito, juctis manibus ante pectus accedit ad medium Altaris, ubi stans versus illud similiter manibus junctis, dicit eadem voce ter Kýrie, éléison, ter Christe, éléison, et iterum ter Kýrie, éléison alternatim cum Ministro. Si Minister, vel qui intersunt, Cele-branti non respondeant, ipse solus novies dicit.

3 Dicto ultimo Kýrie, éléison, Sa-

cerdos stans in medio Altaris et ma-nus extendens, elevansque usque ad humeros (quod in omni manuum elevatione observatur), voce prædicta incipit, si dicendum sit, Gló-ria in excélsis. Cum dicit Deo, jun-gens manus, caput Crucis inclinat: quo erecto, stans junctis manibus ante pectus, prosequitur usque ad finem. Cum dicit Adorámus te, Grá-tias ágimus tibi et Jesu Christe, Sú-scipe deprecationem nostram, et iterum Jesu Christe, caput Crucis in-clinat. Cum dicit in fine Cum Sancto Spíritu, seipsum a fronte ad pe-ctus signat, interim absolvens: in glória Dei Patris. Amen.

4 *In Missa solemní Sacerdos facta Confessione ascendit cum Ministris ad medium Altaris: ubi dicto Orá-mus te, Dómine, et osculato Altari, ponit incensum in thuribulum, mi-nistrante Diacono naviculam, et Thu-riterario thuribulum; Diaconus, pa-rum inclinatus versus Celebrantem, dicit: Benedicite, Pater reverénde, et osculatur cochlear, et manum Ce-lebrantis ante et post. Celebrans ter incensum ponit in thuribulum, di-cens interim: Ab illo benedicáris, etc., et deposito cochleari producens manu dextera signum Crucis super thus in thuribulo, illud benedicit. Postea Diaconus dimissa navicula accipit thuribulum, et dat Celebranti, oscu-lata prius catenularum summitate, et manu illius dextera: qui, facta Cru-ci profunda reverentia, eam ter incensat, nihil dicens: et, facta iterum Crucis reverentia, incensat Altare, ter ducens thuribulum æquali distantia, prout distribuuntur candelabra, a medio ejus usque ad cornu Epistolæ: ubi demissa manu, iurifificat illius postremam partem inferiorem, mox superiorem, bis ducto thuribulo: et conversus ad Altare, elevans manum incensat ejus planitatem, seu mensam in parte anteriori, ter ducens thuri-bulum usque ad medium: ubi facta Crucis reverentia, procedendo iurifificat aliud latus Altaris trilplici ductu usque ad cornu Evangelii: et pariter incensata inferiori et superiori parte ipsius cornu Evangelii duplaci ductu, adhuc stans ibidem, elevat thuribu-lum, et ter incensat superiorem ta-bulæ partem versus medium Altaris, ut fecit in cornu Epistolæ: deinde*

manu aliquantulum demissa, incensat anteriorem ejus partem, seu frontem, ter ducens thuribulum, dum procedit a cornu Evangelii usque ad medium Altaris, et facta Cruci reverentia, incensat similiter triplici ductu reliquam partem anteriorem usque ad cornu Epistolæ: ubi redditio thuribulo ipsi Diacono, ab eo ipse solus incensatur.

5 *Si vero in Altari fuerint Reliquiæ, seu Imagines Sanctorum, incensata Cruce, et facta ei reverentia, antequam discedat a medio Altaris, primum incensat eas quæ a dexteris sunt, id est a parte Evangelii prope Crucem, bis ducens thuribulum, et iterum facta Cruci reverentia, similiter incensat bis alias, quæ sunt a sinistris, hoc est a parte Epistolæ: deinde prosequitur incensationem Altaris ut supra, ter ducens thuribulum in unoquoque latere, etiamsi in eo essent plures Reliquiæ, vel Imagines, seu etiam plura, vel pauciora candelabra.*

6 *Si in Altari fuerit Tabernaculum sanctissimi Sacramenti, accepto Thuribulo, antequam incipiat incensationem, genuflectit, quod item facit quotiescumque transit ante medium Altaris.*

7 *Diaconus et Subdiaconus hinc inde assistunt Celebranti cum incensat, et cum transeunt ante Crucem, semper genuflectunt. Deinde Celebrans, Diacono a dexteris ejus, Subdiacono a dexteris Diaconi stantibus in cornu Epistolæ, legit Introitum et Kyrie, eleison. Cum vero intonat Hymnum Glória in excelsis Deo, Diaconus et Subdiaconus, unus post alium, stant a tergo Celebrantis: postea ascendunt ad Altare, et hinc inde, Diaconus a dexteris, Subdiaconus a sinistris, cum Celebrante Hymnum submissa voce prosequuntur usque ad finem. Quod etiam servatur cum dicitur Credo; et cum dicitur Dóminus vobiscum, Oratio, Præfatio, et Pater noster, Diaconus et Subdiaconus similiter stant unus post alterum a tergo Celebrantis.*

V — De Oratione

DICTO Hymno Glória in excelsis, vel, si non sit dicendus, eo omisso, Celebrans osculatur Altare in medio, manibus hinc inde super

eo, ut supra, extensis: tum illis ante pectus junctis, et demissis ad terram oculis, vertit se a sinistro latere ad dexterum versus populum, hoc est, per eam partem quæ respicit cornu Epistolæ, et extendens, ac jungens manus ante pectus, ut prius, dicit voce prædicta: Dóminus vobiscum, vel si sit Episcopus: Pax vobis (quod dicitur tandem hoc loco, quando dictus est Hymnus Glória in excelsis). **R.** Et cum spiritu tuo, et junctis, ut prius, manibus, revertitur per eamdem viam ad librum, ubi eas extendens, et jungens ante pectus, caputque Cruci inclinans, dicit: Orémus: tum extendit manus ante pectus, ita ut palma unius manus respiciat alteram, et digitis simul junctis, quorum summa humerorum altitudinem distantiamque non excedat, quod in omni extensione manuum ante pectus servatur. Stans autem, ut supra, extensis manibus, dicit Orationem. Cum dicit: Per Dóminum nostrum, jungit manus, easque junctas tenet usque ad finem. Si aliter concluditur Oratio, Qui tecum vel Qui vivis, cum dicit: in unitate, jungit manus.

2 Cum nominatur nomen JESUS, caput versus Crucem inclinat: quod etiam facit cum nominatur in Epistola. Et similiter ubicumque nominatur nomen B. Mariæ, vel Sanctorum de quibus dicitur Missa, vel fit Commemoratio: item in Oratione pro Papa, quando nominatur, semper caput inclinat, non tamen versus Crucem; nisi in loco principalis Altaris habeatur simulacrum vel imago B. M. V. aut Sancti, ad quam caput inclinatur. Si plures Orationes sint dicendæ, idem in eis, in voce, extensione manuum, et capitis inclinatione, quod supra dictum est, observatur.

3 Si Altare sit ad Orientem, versus populum, Celebrans versa facie ad populum, non vertit humeros ad Altare, cum dicturus est Dóminus vobiscum, Oráte, fratres, Ite, missa est, vel datus benedictionem; sed osculato Altari in medio, ibi expansis et junctis manibus, ut supra, salutat populum, et dat benedictionem.

4 In Quatuor Temporibus, vel

lxvi Ritus servandus in celebratione Missæ

alias, quando dicendæ sunt plures Orationes cum Prophetis, dicto Kýrie, élison, in medio Altaris, revertitur ad cornu Epistolæ, ubi stans ante librum, extensis et junctis ante pectus manibus, caput Crucis inclinans, dicit : Orémus, Flectámus gēnua ; et illico, manibus super Altare extensis, ut se ipsum ad Altare sustineat, genuflectit; et sine mora surgens, eadem voce ministro respondente : Leváte, manibus extensis dicit Orationem, ut supra, et in conclusione eas jungit. Dum autem legit Prophetias, tenet manus super librum, vel Altare positas, ut mox dicetur de Epistola.

5 In Missa solemni cum dicitur Dóminus vobiscum et Oratio, Diaconus et Subdiaconus stant retro post Celebrantem. Flectámus gēnua dicitur a Diacono, a Subdiacono vero Leváte, illo primum genuflectente, hoc primum surgente ; Celebrans vero non genuflectit.

VI — De Epistola, Graduali, et aliis usque ad Offertorium

DICTIS Orationibus, Celebrans positis super librum, vel super Altare manibus, ita ut palmæ librum tangant, vel (ut placuerit) librum tenens, legit Epistolam intelligibili voce, et respondet a ministro : Deo grātias, et similiter, stans eodem modo, prosequitur Graduale, Allelúa, et Tractum, ac Sequentiam, si dicenda sint. Quibus dictis, Sacerdos, si privatim celebret, ipsem, seu Minister portat librum Missalis ad alteram partem Altaris in cornu Evangelii, et dum transit ante medium Altaris, caput Crucis inclinat, et Missale sic locat, ut posterior pars libri respiciat ipsum cornu Altaris, et non ad parietem, sive ad partem ejus contra se directam.

2 Locato Missali in Altari, Celebrans redit ad medium Altaris, ibique stans junctis manibus ante pectus, levatisque ad Deum oculis, et statim demissis, tum, profunde inclinatus, dicit secreto : Munda cor meum, et Jube, Dómine, benedicere, Dóminus sit in corde meo, ut in Ordinario. Quibus dictis, vadit ad librum Missalis, ubi stans versus il-

lum, junctis manibus ante pectus, dicit intelligibili voce : Dóminus vobiscum. Et cum spiritu tuo. Deinde pollice dexteræ manus signo Crucis signat primo librum super principio Evangelii, quod est lecturus, postea seipsum in fronte, ore, et pectore dicens : Sequéntia, vel initium sancti Evangélii, etc., R. Glória tibi, Dómine. Tum junctis iterum manibus ante pectus, stans, ut supra, prosequitur Evangelium usque ad finem. Quo finito, Minister stans in cornu Epistolæ post infimum gradum Altaris, respondet : Laus tibi, Christe, et Sacerdos, elevans parumper librum, osculatur principium Evangelii, dicens : Per Evangélia dicta, etc., præterquam in Missis Defunctorum, et nisi celebret coram Summo Pontifice, Cardinali et Legato Sedis Apostolicæ, vel Patriarcha, Archiepiscopo et Episcopo in eorum residentiis, quo casu defertur cuilibet prædictorum osculandus liber, et Celebrans tunc non osculatur illum, nec dicit : Per Evangélia dicta. Cum autem nominatur JESUS, caput versus librum inclinat ; et eodem modo versus librum genuflectit, cum in Evangelio est genuflectendum.

3 Dicto Evangelio, stans in medio Altaris versus Crucem, elevans et extendens manus, incipit (si dicendum sit) Credo ; cum dicit : in unum Deum, jungit manus, et caput Crucis inclinat ; quo erecto stans ibidem junctis ante pectus manibus, ut prius, prosequitur usque ad finem. Cum dicit : Jesum Christum, caput Crucis inclinat. Cum dicit : Et incarnatus est, usque ad et homo factus est inclusive, genuflectit. Cum dicit : simul adorátur, caput Crucis inclinat. Cum dicit : Et vitam venturi saceruli. Amen, producit sibi manu dextera signum Crucis a fronte ad pectus.

4 In Missa solemni Subdiaconus circa finem ultimæ Orationis accipit ambabus manibus librum Epistolæ, deferens illum supra pectus, et facta Altari genuflexione in medio, vadit ad partem Epistolæ contra Altare, et cantat Epistolam, quam etiam Celebrans interim submissa voce legit, assistente sibi Diacono a dextris, et item Graduale, Tractum, etc. usque ad Munda cor meum. Epistola can-

tata, Subdiaconus facit iterum genuflexionem Altari in medio, ac reddit ad Celebrantem, et genuflectens osculatur ejus manum, et ab eo benedicitur, præterquam in Missis Defunctionum.

5 Postea idem Subdiaconus accipit Missale Celebrantis, defert ad cornu Evangelii in Altari, et ibi ministrat Celebranti, qui in medio Altaris submissa voce dicto Munda cor meum, etc., et deinde lecto Evangelio, quod in fine non osculatur, delato etiam per Diaconum libro Evangeliorum ad Altare, imponit incensum in thuribulum. Postea Diaconus genuflexus ante Altare dicit: Munda cor meum, et acclpiens librum Evangeliorum de Altari, peilt benedictionem a Celebrante similiter genuflexus in superiori gradu Altaris; et osculata illius manu, præcedentibus Thurliferario, et duobus Acolythis cum candelabris accensis de Credentia sumptis, vadit cum Subdiacono a sinistris ad locum Evangelii contra Altare versus populum, ubi Subdiacono librum tenente medio inter duos Acolythus tenentes candelabra accensa, dicit: Dóminus vobiscum, junctis manibus. Cum dicit: Sequentia, etc., signat librum in principio Evangelii, frontem, os et pectus: postea ter librum incensat, hoc est, in medio, a dexteris, et a sinistris, et prosequitur Evangelium, junctis manibus. Interim Celebrans post datam Diacono benedictionem retrahens se ad cornu Epistolæ, ibi stat, junctis manibus. Et cum Diaconus dicit: Sequentia sancti Evangélii, Sacerdos etiam signat se: et cum nominatur JESUS, caput inclinat versus Altare. Finito Evangelio Sacerdos osculatur librum a Subdiacono sibi delatum, dicens: Per Evangélica dicta, etc., et q Diacono ter incensatur. Si sit coram Prælato in sua residentia, liber defertur ad Prælatum, ut supra, et ille incensatur, ut in Cæremoniali. Postea stans in medio Altaris versus ad Crucem, incipit, si dicendum sit, Credo, stantibus post eum Diacono et Subdiacono, deinde ad Altare accendentibus et cum eo prosequentibus, ut dictum est ad Glória in excelsis.

6 Si autem sit prædicandum, Concionator, finito Evangelio, prædicet,

et sermonè, sive concione expleta, dicitur Credo, vel, si non sit dicendum, cantetur Offertorium.

7 Cum vero in Symbolo cantatum fuerit: Et incarnátus est, Diaconus accepta Bursa de Credentia, ambabus manibus eam defert elevatam cum solitis reverentiis ad medium Altaris, in quo explicat Corporale, et revertitur ad Celebrantem. Cum non dicitur Credo, Subdiaconus defert Bursam simul cum Calice, ut infra dicetur.

8 Si quandoque Celebrans cantat Missam sine Diacono et Subdiacono, Epistolam cantet in loco consueto aliquis Lector Superpelliceo indutus, qui in fine non osculatur manum Celebrantis; Evangelium autem cantat ipse Celebrans ad cornu Evangelii, qui et in fine Missæ cantet Ite, missa est, vel Benedicámus Dómino, aut Requiéscant in pace, pro temporis diversitate.

VII — De Offertorio, et aliis usque ad Canonem

Dicto Symbolo, vel, si non sit dicendum, post Evangelium Celebrans osculatur Altare in medio, et, junctis manibus ante pectus ibidem a manu sinistra ad dexteram (ut dictum est supra), vertit se ad populum, et extendens ac jungens manus dicit: Dóminus vobiscum, et junctis manibus revertitur per eamdem viam ad medium Altaris, ubi extendens et jungens manus, caputque Cruci inclinans, dicit Orémus: tum junctis, ut prius, manibus, dicit Offertorium, et omnia quæ usque ad finem Missæ in medio Altaris dicenda sunt, dicit ibidem stans versus ad Altare, nisi ubi aliter ordinatur.

2 Dicto Offertorio, discooperit Calicem et ad cornu Epistolæ sistit, et manu dextera amovet parvam Pallam desuper Hostiam, accipit Patenam cum Hostia, et ambabus manibus usque ad pectus eam elevatam tenens, oculis ad Deum elevatis, et statim demissis, dicit: Súscipe, sancte Pater, etc.

3 Si fuerint aliæ Hostiæ non super Patenam, sed super Corporale, vel in alio Calice, seu vase pro Communione populi consecrandæ, Calicem illum, seu vas dextera discooperit,

lxviii Ritus servandus in celebratione Missæ

et intentionem suam etiam ad illas offerendas et consecandas dirigen^s, dicit ut supra : Súscipe, etc. ut in Ordine Missæ. Quo dicto, Patenam utraque manu tenens, cum ea facit signum Crucis super Corporale, et deponit Hostiam circa medium anterioris partis Corporalis ante se, et Patenam ad manum dexteram aliquantulum subtus Corporale ; quam, extero Calice, ut dicitur, cooperit Purificatorio. Si autem adsit vas seu Calix cum aliis Hostiis, ipsum cooperit alia Patena, vel Palla.

4 Deinde in cornu Epistolæ accipit Calicem, Purificatorio extergit, et sinistra tenens illius nodum, accipit ampullam vini de manu Ministri (qui osculatur ipsam ampullam, non autem manum Celebrantis) et ponit vinum in Calicem. Deinde eodem modo tenens Calicem, producit signum Crucis super ampullam aquæ, et dicit : Deus, qui humánæ substântiæ, et infundens parum aquæ in Calicem prosequitur : Da nobis per hujus aquæ et vini mystérium, etc. Si vero celebrat pro Defunctis, non facit signum Crucis super aquam, sed imponit absque benedictione, dicens Orationem ut supra.

5 Imposita aqua in Calice et finita Oratione prædicta, accipit manu dextera Calicem discoopertum ; et stans ante medium Altaris, ipsum ambabus manibus elevatum tenens, videlicet cum sinistra pedem, cum dextera autem nodum infra cuppam, intentis ad Deum oculis offert, dicens : Offérimus tibi, Dómine, etc. Qua Oratione dicta, facit signum Crucis cum Calice super Corporale, et ipsum in medio post Hostiam collocat, et Palla cooperit. Deinde juncitis manibus super Altare positis, aliquantulum inclinatus dicit secreto : In spiritu humilitatis, etc. Postea erectus, elevans oculos, manusque expandens easque in altum porrectas, statim jungens ante pectus (quod semper facit quando aliquid est benedicturus) dicit : Veni, sanctificátor, etc. Cum dicit : et bénedic, signat manu dextera communiter super Hostiam et Calicem, sinistra posita super Altare.

6 Tum juncitis ante pectus ma-

nibus, accedit ad cornu Epistolæ, ubi stans, Ministro aquam fundente, lavat manus, idest, extremitates digitorum pollicis et indicis, dicens Psalmum : Lavábo inter innocéntes, cum Glória Patri, etc. ; qui versus Glória Patri prætermittitur in Missis Defunctorum, et in Missis de Tempore a Dominica de Passione usque ad Sabbatum Sanctum exclusive.

7 Celebrans, lotis manibus, eas tergit, et, illis ante pectus juncitis, revertitur ad medium Altaris, ubi stans, oculosque ad Deum elevans, et statim demittens, manibus juncitis super Altare, aliquantulum inclinatus, dicit secreto Orationem : Súscipe, sancta Trinitas, etc. Qua dicta, manibus hinc inde extensis et super Altare positis, osculatur illud in medio ; tum, juncitis manibus ante pectus, demissisque oculis ad terram, a sinistra manu ad dexteram vertit se ad populum, et versus eum extendens et jungens manus, dicit voce aliquantulum elata : Oráte, fratres, et secreto prôsequens : ut meum ac vestrum sacrificium, etc. perficit circulum, revertens, juncitis manibus, ante pectus, a manu dextera ad medium Altaris. Et responso a Ministro, vel a circumstantibus : Suscipiat Dóminus sacrificium de manibus tuis, etc. (alioquin per seipsum, dicens : Sacrificium de manibus meis), ipse Celebrans submissa voce dicit : Amen. Et manibus ante pectus extensis, ut fit ad Orationem, stans in medio Altaris versus librum, dicit absolute sine Orémus et sine alia interpositione Orationem, vel Orationes secretas. Cum dicit Per Dóminum, jungit manus : cum dicit Jesum Christum, caput inclinat : quod facit in prima Oratione, et in ultima, si plures sint dicendæ.

8 Pervento autem in conclusione ultimæ Secretæ ad verba illa : Per ómnia sǽcula sǽculórum exclusive, Sacerdos stans in medio Altaris, depositis super eo manibus hinc inde extensis, dicit convenienti et intelligibili voce Præfationem. Cum dicit : Sursum corda, elevat manus hinc inde extensas usque ad pectus ; ita ut palma unius manus respiciat alteram. Cum dicit : Grátias agámus Dómino, jungit manus ; cum dicit :

Deo nostro, oculos elevat, et statim Cruci caput inclinat. Responso : Di-gnum et justum est, elevatis et ex-tensis ut prius manibus, prosequi-tur Præfationem propriam, vel com-munem, ut tempus requirit. Cum dicit : Sanctus, junctis ante pectus manibus, et inclinatus voce medio-cri prosequitur, Ministro interim par-vam campanulam pulsante. Cum dicit : Benedictus qui venit in nō-mine Dómini, etc. erigit se, et si-gnum Crucis sibi producit a fronte ad pectus.

9 In Missa solemni dicto Orémus, Diaconus et Subdiaconus accedunt ad Altare in cornu Epistolæ ; Dia-conus amovet Calicem, si est in Altari, vel, si est in Credentia, ut magis decet, accipit eum de manu Subdia-coni, qui illum cum Patena et Ho-stia, coopertum Palla et Velo a collo sibi pendente manu sinistra tenens, et alteram manum superponens Velo, ne aliquid decidat, de Credentia de-tulit, comitatus ab Acolytha ampul-las vini et aquæ portante ; ipse Dia-conus Calicem detegit, et dat Pate-nam cum Hostia Celebranti, oscu-lando ejus manum : Subdiaconus ex-tergit Calicem Purificatorio ; Dia-co-nus, accepta ampulla vini de manu Subdiaconi, imponit vinum in Ca-lice : Subdiaconus interim ampul-lam aquæ ostendens Celebranti, di-cit : Benedicite, Pater reverénde ; qui facto versus eam signo Crucis, dicit Orationem : Deus, qui humá-næ, etc., interim Subdiaconus in-fundit paululum aquæ in Calicem ; Diaconus illum Celebranti dat, et pedem Calicis tangens, seu brachium dexterum Celebrantis sustentans, cum eo dicit : Offérimus tibi, Dó-mine, etc., quem postea positum in Altari, ut supra, Palla cooperit. Sub-diacono deinde stanti in cornu Epi-stolæ ponit in dextera manu Pate-nam, quam cooperit extremitate veli ab ejus humero pendens : qui vadit post Celebrantem ante medium Altaris, et, facta genuflexione, ibi stat, sustinens eam elevatam usque ad fi-nem Orationis Dominicæ, ut dice-tur. In Missis autem Defunctorum et in Feria VI Parasceve, Patena non tenetur a Subdiacono.

10 Dicto Veni, sanctificátor, ut supra, Celebrans, ministrante Dia-

cono naviculam, et dicente : Benedi-cite, Pater reverénde, ponit incen-sum in thuribulum, dicens : Per in-tercessiórem, etc. ut in Ordine Mis-sæ. Deinde accepto thuribulo per ma-num Diaconi, nullam tunc faciens Cruci reverentiam, incensat oblata, ter ducens thuribulum super Calicem et Hostiam simul in modum crucis, et ter circum Calicem et Hostiam, scilicet bis a dextera ad sinistram, et semel a sinistra ad dexteram (Dia-cono interim pedem Calicis tenente manu dextera), dispensans verba in qualibet incensatione hoc modo. In prima incensatione : Incénsum is-tud. In secunda : a te benedictum. In tertia : ascéndat ad te, Dómine. In quarta : et descéndat super nos. In quinta et sexta : misericórdia tua. Deinde facta reverentia, incensat Cru-cem et Altare, ut dictum est supra, as-sistente eodem Diacono, interim di-cens : Dirigátur, Dómine, oráto-mea, etc. ; et cum incensatur Crux, Diaconus amovet Calicem ad par-tem Epistolæ, et, incensata Cruce, re-ponit in loco suo. Cum reddit thuribu-lum Diacono, dicit : Accéndat in no-bis, etc. Et incensatur ab eo : deinde Diaconus incensat Chorum, et pos-siremo Subdiaconum tenentem Pa-tenam, et ipse Diaconus incensatur a Thuriferario, et Thuriferarius post-ea incensat Acolythos et populum. Celebrans, postquam incensatus fu-erit, lavat manus, ministrantibus Acolythis ampullam aquæ, cum pel-vicula et manutergio.

11 Cum dicitur Præfatio, Dia-co-nus et Subdiaconus stant retro post Celebrantem : et paulo antequam di-catur Sanctus, accedunt ad Altare, ubi cum Celebrante hinc inde dicunt Sanctus, et quæ sequuntur usque ad Canonem. Deinde Diaconus accedit ad sinistram Celebrantis, ei assistens dum dicitur Canon, nisi aliis Sa-cerdos assistat, quia tunc ipse staret ad dexteram aliquantulum post Cele-brantem. Subdiaconus vero tunc stat post Celebrantem.

VIII — De Canone Missæ usque ad Consecrationem

FINITA Præfatione, ut supra, Sa-cerdos stans ante medium Altaris versus ad illud, extendit et ali-quantulum elevat manus, oculisque

lxx Ritus servandus in celebratione Missæ

elevatis ad Deum, et sine mora devote demissis, ac manibus junctis et super Altare positis, profunde inclinatus incipit Canonem, secreto dicens : Te igitur, etc. ut in Ordine Missæ. Cum dicit : Ut accépta hábeas et benedicas, etc., prius osculatur Altare in medio, deinde erigit se, et stat junctis manibus ante pectus. Cum dicit : Hæc \ddagger dona, hæc \ddagger múnera, hæc sancta \ddagger sacrificia, dextera manu signat ter communiter super Hostiam et Calicem. Deinde, extensis manibus ante pectus, prosequitur : In primis quæ tibi offérimus, etc.

2 Ubi dicit : una cum fámulo tuo Papa nostro N., exprimit nomen Papæ : Sede autem vacante verba prædicta omittuntur. Ubi dicitur : et Antistite nostro N., specificatur nomen Patriarchæ, Archiepiscopi, vel Episcopi ordinarii in propria Dicēsi, et non alterius Superioris, etiamsi Celebrans sit omnino exemptus, vel sub alterius Episcopi jurisdictione. Si vero Episcopus ordinarius illius loci, in quo Missa celebratur, sit vita functus, prædicta verba omittuntur, quæ etiam omittuntur ab iis qui Romæ celebrant. Si Celebrans est Episcopus, Archiepiscopus vel Patriarcha, omissis prædictis verbis, eorum loco dicit : et me indígno servo tuo, Summus autem Pontifex cum celebrat, omissis verbis : una cum fámulo tuo Papa nostro N. et Antistite nostro N., dicit : una cum me indígno fámulo tuo, quem gregi tuo præesse voluisti. Et continuant omnes, ut sequitur : et ómnibus orthodóxis, etc.

3 Cum dicit : Meménto, Dómine, elevans et jungens manus usque ad faciem vel pectus, sic junctis manibus stat paulisper in quiete, demisso aliquantulum capite, faciens commemorationem vivorum Christi fidelium ad suam voluntatem, quorum nomina, si vult, secreto commemorat : non tamen necesse est ea exprimere, sed mente tantum eorum memoriam habeat. Potest etiam Celebrans, si pro pluribus orare intendit, ne circumstantibus sit morosus, ante Missam in animo proponere sibi omnes illos, tam vivos quam defunctos, pro quibus in ipsa Missa orare intendit, et hoc loco genera-

liter unico contextu ipsorum vivorum commemorationem agere, pro quibus ante Missam orare proposuit in Missa.

4 Commemoratione vivorum facta, demissis et extensis, ut prius, manibus, continuat : Et ómnium circumstantium, etc. Similiter stans prosequitur : Communicántes. Cum dicit : Jesu Christi, caput Crucis inclinat : in conclusione, quando dicit : Per eúndem, jungit manus. Cum dicit : Hanc igitur oblationem, expandit manus simul super oblata, ita tu palmæ sint apertæ versus ac supra Calicem et Hostiam, quas sic tenet usque ad illa verba : Per Chri-stum Dóminum nostrum. Tunc enim jungit manus, et sic prosequitur : Quam oblationem tu, Deus, in ómnibus, quæsumus : et cum dicit : bene \ddagger dictam, adscri \ddagger ptam, ratam, communiter signat ter super Hostiam et Calicem simul : deinde cum dicit : ut nobis Corpus, separati signat semel super Hostiam tantum ; et cum dicit : et Sanguis, semel super Calicem tantum : deinde elevans et jungens manus ante pectus, prosequitur : fiat dilectissimi Filii tui Dómini nostri Jesu Christi, et inclinans caput Crucis, extergit, si opus fuerit, pollices et indices super Corporale, et dicit secreto, ut prius : Qui pridie quam paterétur : et accipiens pollice et indice dexteræ manus Hostiam, et eam cum illis ac indice et pollice sinistræ manus tenens, stans erectus ante medium Altaris, dicit : accépit panem in sanctas ac venerabiles manus suas, elevansque ad cælum oculos et statim demittens, dicit : et elevatis oculis in cælum ad te Deum Patrem suum omnipoténtem, caputque aliquantulum inclinans, dicit : tibi grátias agens, et tenens Hostiam inter pollicem et indicem sinistræ manus, dextera producit signum Crucis super eam, dicens : bene \ddagger dixit, fregit, deditque discipulis suis, dicens : Accípite et manducáte ex hoc omnes.

5 Si adsit vas cum aliis Hostiis consecrandis, antequam accipiat Hostiam, discoopérat manu dextera Calicem, seu vas aliarum Hostiarum. Cum autem finierit supradicta verba, cubitis super Altare positis, stans capite inclinato, distincte, reverenter

et secreto profert verba consecrationis super Hostiam et simul super omnes, si plures sint consecrandæ; et Hostiam suam pollicibus et indicibus tantum tenens dicit: Hoc est enim Corpus meum. Quibus prolatis, Celebrans tenens Hostiam inter pollices et indices prædictos super Altare, reliquis manuum digitis extensis, et simul junctis (et Hostiis, si plures sint consecratæ, in loco, in quo a principio Missæ positæ sunt, super Corporale vel in alio vase aut Calice demissis) genuflexus eam adorat. Tunc se erigens, quantum commode potest, elevat in altum Hostiam, et intentis in eam oculis (quod et in elevatione Calicis facit) populo reverenter ostendit adorandum; et mox sola manu dextera ipsam reverenter reponit super Corporale in eodem loco unde eam levavit, et deinceps pollices et indices non disjungit, nisi quando Hostiam consecratam tangere vel tractare debet, usque ad ablutionem digitorum post Communionem.

6 *Reposita Hostia consecrata super Corporale, genuflexus ipsam veneratur; si adsit vas aliarum Hostiarum, Patena vel Palla cooperit, ut supra. Interim dum Celebrans elevat Hostiam, accenso prius intortio (quod non extinguitur, nisi postquam Sacerdos Sanguinem sumpserit, vel alios communicaverit, si qui erunt communicandi in Missa), Minister manu sinistra elevat fimbrias posteriores Planetæ, ne ipsum Celebrantem impedit in elevatione brachiorum; quod et facit in elevatione Calicis; et manu dextera pulsat campanulam ter ad unam quamque elevationem, Vel continuat quoisque Sacerdos deponat Hostiam super Corporale, et similiter postmodum ad elevationem Calicis.*

7 *Celebrans, adorato Sacramento, surgit, et discooperit Calicem, in quem, si opus sit, extergit digitos, quod semper faciat si aliquod fragmentum digitis adhæreat; et stans erectus dicit: Simili modo postquam cœnatum est, et ambabus manibus accipiens Calicem juxta nodum infra cuppam, et aliquantulum illum elevans, ac statim deponens, dicit: accipiens et hunc præclarum Cálicem in sanctas ac venerabiles*

manus suas, etc. Cum dicit: item tibi grátiás agens, caput inclinat; cum dicit: benedíxit, sinistra Calicem infra cuppam tenens, dextera signat super eum; et prosequens: deditque discipulis suis, etc., et ambabus manibus tenens Calicem, vide-licet sinistra pedem, dextera nodum infra cuppam, cubitis super Altare positis, et capite inclinato, profert attente, continuat et secreto, ut supra, verba consecrationis Sangui-nis: Hic est enim Calix, etc. Quibus dictis, reponit Calicem super Corpo-rale, dicens secreto: Hæc quoties-cumque feceritis, etc., genuflexus Sanguinem reverenter adorat. Tum se erigit, et accipiens Calicem dis-coopertum cum Sanguine ambabus manibus, ut prius, elevat eum, et erectum quantum commode potest, ostendit populo adorandum: mox ipsum reverenter reponit super Cor-porale in locum pristinum, et manu dextera Palla cooperit, ac genu-fexus Sacramentum veneratur.

8 *In Missa solemni ad finem Præ-fationis accenduntur duo saltem intor-ticia ab Acolythis, quæ exstinguuntur post elevationem Calicis, nisi aliqui sint communicandi, et tunc exstinguuntur post Communionem. In die-bus etiam jejuniorum et in Missis pro Defunctis tenentur accensa usque ad Communionem. Cum autem Ce-lebrans dicit: Quam oblationem, etc., Diaconus accedit ad ejus dexteram, et ibi in superiori gradu Altaris ge-nuflexus, cum Sacramentum elevatur, fimbrias Planetæ elevat, et quando opus est, se erigens, Calicem discooperit et cooperit, et cum Celebrante genuflectit. Subdiaconus genuflectit in loco suo. Thuriferarius genuflexus in cornu Epistolæ ter incensat Ho-stiam, cum elevatur, et similiter Calicem, posito incenso in thuribulo abs-que benedictione. Reposo Calice, Diaconus redit ad librum, nisi aliud assistat. Ceteri surgunt, et stant in lo-cis suis.*

IX — De Canone post Consecrationem usque ad Orationem Dominicainam

R EPOSITO Calice et adorato, Sacer-dos stans ante Altare, extensis manibus ante pectus, dicit secreto:

lxxii Ritus servandus in celebratione Missæ

Unde et mémores, etc. Cum dicit : de tuis donis ac datis, jungit manus ante pectus : et cum dicit : Hóstiam X puram, Hóstiam X sanctam, Hóstiam X immaculátam, manu sinistra posita super Altare intra Corporale, dextera signat ter communiter super Hostiam et Calicem, et semel super Hostiam tantum, et semel super Calicem tantum, dicens : Panem X sanctum vitæ ætérnæ, et Cálicem X salútis perpétuæ ; deinde stans ut prius extensis manibus, prosequitur : Supra quæ propitio, etc. Cum dicit : Súpplices te rogámus, etc. inclinat se ante medium Altaris, manibus junctis super illo positis. Cum dicit : ex hac Altáris participatione, osculatur Altare, manibus hinc inde super Corporale positis. Cum dicit : sacrosánctum Filii tui, jungit manus ; et dextera signans semel super Hostiam tantum, et semel super Calicem, sinistra super Corporale posita, dicit : Cor X pus, et Sán- X guinem sumpsérimus, et cum dicit : omni benedictione X cælesti, seipsum signat a fronte ad pectus signo Crucis, sinistra posita infra pectus, et prosequitur : et grátia repleámur. Cum dicit : Per eúmidem, jungit manus.

2 Cum dicit : Meménto, Dómine, famulórum famularúmque tuárum etc., extensis et junctis manibus ante pectus, et usque ad faciem elevatis, et intentis oculis ad Sacramentum super Altare, facit commemo rationem Fidelium defunctorum, de quibus sibi videtur, eodem modo ut dictum est de commemoratione vivorum. Qua commemoratione facta, stans ut prius extensis manibus, prosequitur : Ipsi, Dómine, et ómnibus in Christo, etc. et in fine ad : Per eúmidem, jungit manus, et caput inclinat.

3 Cum dicit : Nobis quoque peccatóribus, vocem aliquantulum elevat et dextera manu pectus sibi percutit, sinistra posita super Corporale, et prosequitur secreto: fámulis tuis, etc. stans manibus extensis, ut prius. Cum dicit : Per Christum Dóminum nostrum. Per quem hæc ómnia, Dómine, semper bona creas, jungit manus ante pectus : deinde manu dextera ter signans communiter super Hostiam et Calicem, dicit : sancti-

X ficas, viv X ficas, bene X dicas, et præstas nobis. Postea discooperit manu dextera Calicem, et genuflexus Sacramentum adorat : tum se erigit, et reverenter accipit Hostiam inter pollicem et indicem dexteræ manus, et cum ea super Calicem, quem manu sinistra tenet circa nudum infra cuppam, signat ter a labio ad labium, dicens : Per X ipsum, et cum X ipso, et in X ipso. Et simili ter cum Hostia signat bis inter Cálicem et pectus, incipiens a labio Cálicis, et dicit : est tibi Deo Pa X tri omnipoténti, in unitáte Spíritus X Sancti. Deinde tenens manu dextera Hostiam super Calicem, sinistra Calicem, elevat eum aliquantulum simul cum Hostia, dicens : omnis honor et glória, et statim utrumque deponens, Hostiam collocat super Corporale, et, si opus sit, digitos extergit, ut supra ; ac pollices et indices ut prius jungens, Calicem Palla cooperit, et genuflexus Sacramentum adorat.

4 In Missa solemni cum Celebrans dicit : Per quem hæc ómnia, etc., Diaconus, facta Sacramento genuflexione, accedit ad dexteram Celebrantis, et, quando opus est, discooperit Calicem, et cum Celebrante adorat, similiter cooperit, et iterum genuflectit. Cum incipit : Pater nôster, idem vadit retro post Celebrantem, facta prius Sacramento genuflexione, ubi stat, dum dicitur Oratio Dominica.

X — De Oratione Dominica, et aliis usque ad factam Communionem

C ELEBRANS, cooperto Calice adoratoque Sacramento, erigit se, et manibus extensis hinc inde super Altare intra Corporale positis, dicit intelligibili voce : Per ómnia sǽcula sǽculórum, et cum dicit : Orémus, jungit manus, caput Sacramento inclinans. Cum incipit : Pater noster, extendit manus, et stans oculis ad Sacramentum intentis, prosequitur usque ad finem. Responso a Ministro : Sed libera nos a malo, et a Celebrante, submissa voce : Amen, manu dextera, pollice et indice non dis junctis, Patenam aliquantulum Purificatorio extergens, eam accipit inter indicem et medium digitos ;

Ritus servandus in celebratione Missæ lxiii

quam tenens super Altare erectam, sinistra super Corporale posita, dicit secreto : Libera nos, quæsumus, etc.

2 Antequam Celebrans dicat : Da propitiis pacem, elevat manu dextera Patenam de Altari, et seipsum cum ea signat signo Crucis, dicens: Da propitiis pacem in diébus nostris. Cum signat se, manum sinistram ponit infra pectus ; deinde Patenam ipsam osculatur, et prosequens : ut ope misericordiæ tuæ, etc., submitit Patenam Hostiæ, quam indice sinistro accommodat super Patenam, discooperit Calicem, et genuflexus Sacramentum adorat ; tum se erigens, accipit Hostiam inter pollicem et indicem dexteræ manus, et cum illis ac pollice et indice sinistræ manus eam super Calicem tenens, reverenter frangit per medium, dicens : Per eunidem Dóminum nostrum Iesum Christum Fílium tuum, et mediæ partem, quam inter pollicem et indicem dexteræ manus tenet, ponit super Patenam ; de alia media, quam sinistra manu tenet, frangit cum pollice et indice dexteræ manus particulam, prosequens : Qui tecum vivit et regnat, et eam inter ipsos dexteræ manus pollicem et indicem retinens, partem majorem, quam sinistra tenet, adjungit mediæ super Patenam positæ, interim dicens : in unitate Spíritus Sancti Deus ; et particulam Hostiæ, quam in dextera manu retinuit, tenens super Calicem, quem sinistra per nodum infra cuppam retinet, intelligibili voce dicit : Per ómnia sǽcula sǽculórum. R. Amen, et cum ipsa particula signans ter a labio ad labium Calicis, dicit : Pax Dómini sit semper vobiscum. Responso per Ministrum : Et cum spíritu tuo, particulam quam dextera manu tenet, immittit in Calicem dicens secreto : Hæc commixtio et consecratio Córporis, etc. Deinde pollices et indices super Calicem aliquantulum tergit et jungit, Calicem Palla cooperit, et genuflexus Sacramentum adorat, surgit, et stans junctis manibus ante pectus, capite inclinato versus Sacramentum, dicit intelligibili voce : Agnus Dei, qui tollis peccata mundi ; et dextera percutiens sibi pectus, sinistra super Corporale posita, dicit : miserere nobis, et deinde non jungit

manus, sed iterum percutit sibi pectus, cum dicit secundo : miserere nobis, quod et tertio facit, cum dicit : dona nobis pacem.

3 Tunc manibus junctis supra Altare positis, oculisque ad Sacramentum intentis, inclinatus dicit secreto: Dómine Jesu Christe, etc. Qua Oratione finita, si est datus pacem, osculatur Altare in medio et instrumentum pacis ei porrectum a Ministro juxta ipsum ad dexteram, hoc est, in cornu Epistolæ, genuflexo, et dicit : Pax tecum. Minister respondeat : Et cum spíritu tuo. Si non adsit qui hujusmodi instrumento pacem recipiat a Celebrante, pax non datur, etiamsi illius datio Missæ conveniat ; nec osculatur Altare, sed, dicta præmissa Oratione, statim sub jungit alias Orationes ut in Ordine Missæ.

4 Si vero celebret pro Defunctis, non percutit pectus ad Agnus Dei, quia dicit : Dona eis réquiem, nec dicit primam Orationem : Dómine Jesu Christe, qui dixisti Apóstolis tuis, etc., non dat pacem, sed dicit alias duas sequentes Orationes : Dómine Jesu Christe, Fili Dei vivi, etc. et Percéptio Córporis tui, etc. Quibus Orationibus dictis, genuflectens Sacramentum adorat, et se erigens dicit secreto : Panem cælestem accípiam, etc. ; quo dicto, dextera manu accipit de Patena reverenter ambas partes Hostiæ, et collocat inter pollicem et indicem sinistræ manus, quibus Patenam inter eundem indicem et medium digitos supponit, et eadem manu sinistra tenens partes hujusmodi super Patenam inter pectus et Calicem, parum inclinatus, dextera tribus vicibus percutit pectus suum, interim etiam tribus vicibus dicens voce aliquantulum elevata: Dómine, non sum dignus : et secreto prosequitur : ut intres, etc. Quibus tertio dictis, ex sinistra accipit ambas partes prædictas Hostiæ inter pollicem et indicem dexteræ manus, et cum illa supra Patenam signat seipsum signo Crucis, ita tamen ut Hostia non egrediatur limites Patenæ, dicens : Corpus Dómini nostri Jesu Christi custodiatur animam meam in vitam æternam. Amen : et se inclinans, cubitis super Altare positis, reverenter

lxxiv Ritus servandus in celebratione Missæ

easdem ambas partes sumit : quibus sumptis, deponit Patenam super Corporale, et erigens se, junctis indicibus et pollicibus, ambas quoque manus ante faciem jungit, et aliquantulum quiescit in meditatione sanctissimi Sacramenti. Deinde depositis manibus dicit secreto : Quid retribuam Dómino pro ómnibus quae retríbuit mihi? et interim discooperit Calicem, genuflectit, surgit, accipit Patenam, inspicit Corporale, colligit fragmenta cum Patena, si qua sint in eo, Patenam quoque diligenter cum pollice et indice dexteræ manus super Calicem extergit et ipsos digitos, ne quid fragmentorum in eis remaneat.

5 Si vero adsint Hostiæ consecratæ super Corporale positæ pro alio tempore conservandæ, facta prius genuflexione, reponit eas in vas ad hoc ordinatum, et diligenter advertit ne aliquod fragmentum, quantumcumque minimum, remaneat super Corporale : quod si fuerit, accurate reponit in Calicem. Post extersiōnem Patenæ, junctis pollicibus et indicibus, Calicem dextera manu infra nodum cuppæ accipit, sinistra Patenam, dicens : Cálicem salutáris, etc., et signans se signo Crucis cum Calice, dicit : Sanguis Dómini nostri, etc. et manu sinistra supponens Patenam Calici, stans reverenter, sumit totum Sanguinem cum particula in Calice posita. Quibus sumptis, dicit secreto : Quod ore súmpsimus, etc., et super Altare porrigit Calicem Ministro in cornu Epistolæ, quo vinum fundente, se purificat : deinde vino et aqua abluit pollices et indices super Calicem, quos abstergit Purificatorio, interim dicens : Corpus tuum, Dómine, quod sumpsi, etc. Ablutionem sumit, et exterget os et Calicem Purificatorio : quo facto Purificatorium extendit super Calicem et desuper Patenam ac super Patenam parvam Pallam ; et, plicato Corporali, quod reponit in Bursam, cooperit Calicem Velo, et Bursam desuper ponit, et collocat in medio Altaris, ut in principio Missæ.

6 Si qui sunt communicandi in Missa, Sacerdos post sumptionem Sanguinis, antequam se purificet, facta genuflexione, ponat particulas

consecratas in Pyxide, vel, si pauci sint communicandi, super Patenam, nisi a principio positæ fuerint in Pyxide seu alio Calice. Interim Minister ante eos extendit linteum seu velum album, et pro eis facit Confessionem, dicens : Confiteor Deo, etc. Tum Sacerdos iterum genuflectit, et manibus junctis vertens se ad populum in cornu Evangelii dicit : Misereátrum vestri, et Indulgéntiam, absolutionem, et remissionem peccatórum vestrórum, etc., et manu dextera facit signum Crucis super eos. Postea genuflectens, accipit manu sinistra Pyxidem seu Patenam cum Sacramento, dextera vero sumit unam particulam, quam inter pollicem et indicem tenet aliquantulum elevatam super Pyxidem seu Patenam, et conversus ad communicandos in medio Altaris, dicit : Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccáta mundi. Deinde dicit : Dómine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo et sanábitur áнима mea. Quibus verbis tertio repetitis, accedit ad eorum dexteram, hoc est, ad latus Epistolæ, et unicuique porrigit Sacramentum faciens cum eo signum Crucis super Pyxidem vel Patenam, et simul dicens : Corpus Dómini nostri Jesu Christi custódiat ánimam tuam in vitam ætérnam. Amen. Omnibus communicatis, revertitur ad Altare, nihil dicens : et non dat eis benedictionem, quia illam daturus est in fine Missæ. Si particulæ positæ erant super Corporale, exterget illud cum Patena, et si qua in eo fuerint fragmenta, in Calicem immittit. Deinde dicit secreto : Quod ore súmpsimus, Dómine, etc., et se purificat, dicens : Corpus tuum, Dómine, quod sumpsi, etc., et alia facit ut supra. Minister autem dextera manu tenens vas cum viño et aqua, sinistra vero mappulam, aliquanto post Sacerdotem eis porrigit purificationem, et mappulam ad os abstergendum.

7 Si in Altari remaneant particulæ in Calice, seu in alio vase usque ad finem Missæ, serventur ea, quæ in Feria V Cœnæ Domini præscribuntur circa finem Missæ.

8 In Missa solemni Diaconus stans retro post Celebrantem cum in

Oratione Dominica dicitur : Et di-mitte nobis débita nostra, facta ibidem genuflexione, vadit ad dexteram Celebrantis, et Subdiaconus circa finem Orationis Dominicæ, facta itidem genuflexione, revertitur ad Altare, et stans in cornu Epistolæ porrigit Patenam Diacono, qui eam discooperit, et Purificatorio abstergens dat Celebranti, illius manum osculando, et quando opus est, discooperit et cooperit Calicem, et cum Celebrante adorat. Subdiaconus, reddita Patena et deposito Velo, quod ab humeris ejus pendebat, genuflectit, et descendit retro post Celebrantem, et cum dicitur : Pax Dómini, iterum genuflectens, accedit ad sinistram Celebrantis, et simul dicunt : Agnus Dei. Deinde facta ibidem Sacramento genuflexione, redit post Celebrantem. Diaconus vero a dextris genuflexus exspectat pacem : et cum Celebrans osculatur Altare, ipse se erigens simul osculatur illud extra Corporale, et a Celebrante dicente : Pax tecum, complexus accipit pacem sinistris genis sibi invicem appropinquantibus, et ei respondet : Et cum spíitu tuo. Postea iterum Sacramento in Altari adorato, vertit se ad Subdiaconum retro post Celebrantem, et similiter dat ei pacem. Subdiaconus accepta pace a Diacono et facta Altari genuflexione, comitatus ab Acolytha vadit ad Chorum, et dat pacem primo cujusque ordinis, dignioribus prius, deinde minus dignis ; et reversus ad Altare, facta genuflexione, dat pacem Acolytha qui ipsum comitaverat, qui et aliis Acolythis circa Altare dat pacem : deinde Subdiaconus vadit ad dexteram Celebrantis, et quando opus est, discooperit Calicem, accipit ampullam vi-ni, et infundit, quando Celebrans vult purificare. Diaconus post datam pacem Subdiacono vadit ad librum : et dum Celebrans se communicat, stant ipse et Subdiaconus pro-funde inclinati versus Altare.

9 In Missa Pontificali, Assistens accipit et defert pacem, ut in Cæremoniali habetur. Si in Missa solemni fiat Communio, omnia seruen-tur, ut supra, sed prius communicet Diaconum et Subdiaconum, deinde alios per ordinem : et Diaconus pu-rificationem eis ministret. Interim

a Choro cantatur Antiphona quæ di-citur Communio.

XI — De Communione, et Orationibus post Communionem dicendis

CELEBRANTE purificato, dum Cáliz collocat in Altari, liber Missalis defertur per Ministrum ad cornu Epistolæ, et collocatur ut in Introitu. Ipse autem Minister genuflectit juxta cornu Evangelii, ut in principio Missæ. Deinde Celebrans, stans junctis manibus, legit Antiphonam quæ dicitur Communio ; qua lecta, junctis itidem manibus ante pectus, vadit ad medium Altaris, et eo osculato, vertit se ad populum a manu sinistra ad dexteram, et dicit : Dóminus vobiscum, et per eamdem viam redit ad librum, dicit Orationes post Communionem, eisdem modo, numero et ordine, ut supra dictæ sunt Collectæ. Quibus finitis, claudit librum, et jungens manus ante pectus, revertitur ad medium Altaris, ubi eo osculato, vertit se ad populum, et dicit, ut supra : Dóminus vobiscum, quo dicto, stans junctis manibus ante pectus versus populum, dicit, si dicendum est, Ite, missa est, et per eamdem viam revertitur ad Altare. Si vero non sit dicendum, dicto Dóminus vobiscum, revertitur eodem modo per eamdem viam ad medium Altaris, ubi stans versus ad illud, junctis ante pectus manibus, dicit : Benedicámus Dómino. In Missis autem Defunctorum eodem modo stans versus Altare, dicit : Requiéscant in pace.

2 In Quadragesima autem a Fe-ria IV Cinerum usque ad Feriam IV Majoris Hebdomadæ in feriali Officio, postquam Celebrans dixit Ora-tiones post Communionem cum suis solitis conclusionibus, antequam dicat : Dóminus vobiscum, stans in eodem loco ante librum dicit : Orémus. Humiliáte cápita ve-stra Deo, caput inclinans, et extensis manibus, subjungit eadem voce Orationem super populum, ibidem positam, qua finita, osculatur Altare, et vertens se ad populum dicit : Dóminus vobiscum, et alia ut supra.

3 In Missa solemni Diaconus de-

lxxvi Ritus servandus in celebratione Missæ

fert librum Missalis ad cornu Epistolæ, deinde vadit retro post Celebrantem, Subdiaconus vero vadit ad cornu Evangelii, ubi Calicem mundat, aptat cum Purificatorio, Patena et Palla cooperit, plicat Corporale, reponit in Bursam, et illam ponit super Calicem coopertum Velo, quem collocat in Altari, vel super Credentialia ut prius : postea redit ad locum suum retro post Diaconum : qui cum dicit : Ite, missa est, cum Celebrante vertit se ad populum : et in Quadragesima, dicto per Celebrantem Orémus, Diaconus in cornu Epistolæ vertens se ad populum, junctis manibus dicit ut supra : Humiliáte, etc.; quo dicto vertit se versus Altare a tergo Celebrantis, et Celebrans dicit Orationem super populum.

XII — De Benedictione in fine Missæ, et Evangelio sancti Joannis

DICTO Ite, missa est, vel Benedicámus Dómino, ut supra, Celebrans ante medium Altaris stans juncitis manibus super eo, et capite inclinato, dicit secreto : Pláceat tibi, sancta Trinitas, etc. Quo dicto, extensis manibus hinc inde super Altare positis, ipsum in medio osculatur : tum erigens se, adhuc stans versus illud, elevat ad cælum oculos et manus, quas extendit et jungit, caputque Crucis inclinans, dicit voce intelligibili : Benedicat vos omnípotens Deus, et juncitis manibus, ac demissis ad terram oculis, vertens se ad populum a sinistro latere ad dexterum, extensa manu dextera, juncisque digitis, et manu sinistra infra pectus posita, semel benedicit populo dicens : Pater, et Filius, ☧ et Spíritus Sanctus. R. Amen; et circulum perficiens accedit ad cornu Evangelii, ubi dicto Dóminus vobiscum, et R. Et cum spíritu tuo, pollice dextero signans primum signo Crucis Altare, seu librum in principio Evangelii, deinde frontem, os et pectus, dicit : Infirmum sancti Evangélii secúndum Joánnem, vel Sequéntia sancti Evangélii, ut dictum est in Rubricis generalibus, et R. Glória tibi, Dómine, juncitis manibus legit Evangelium : In principio, vel aliud, ut convenit.

Cum dicit : Et Verbum caro factum est, genuflectit versus cornu Evangelii, et surgens prosequitur ut prius : quo finito, Minister stans a parte Epistolæ respondet : Deo grátias.

2 Si Celebrans in Altari vertit faciem ad populum, non vertit se, sed stans ut erat, benedicit populo, ut supra, in medio Altaris ; deinde accedit ad cornu Evangelii, et dicit Evangelium S. Joannis.

3 Si celebravit coram Summo Pontifice, Cardinale, et Legato Sedis Apostolicæ, vel Patriarcha, Archiepiscopo et Episcopo in Provincia, Civitate, vel Diœcesi sua exsistente, Celebrans dicto Pláceat tibi, sancta Trinitas, etc., dicit : Benedicat vos omnípotens Deus, et convertens se ad Summum Pontificem genuflexus, ad Cardinalem vero, et Legatum, vel alium ex supradictis Prælatis, capite inclinato, quasi licentiam benedicendi petens, prosequitur : Pater, et Filius, ☧ et Spíritus Sanctus, benedicens adstantes a parte ubi non adest Pontifex, Cardinalis, Legatus aut Prælatus prædicti. Si autem celebravit coram Patriarcha, Archiepiscopo, et Episcopo extra eorum Provinciam, Civitatem, vel Diœcensem constitutis, eis absque alio respectu, ut ceteris qui intersunt, more consueto benedicit.

4 Si autem celebravit pro Defunctis, dicto Pláceat tibi, sancta Trinitas, ut supra, et osculato Altari, accedit ad cornu Evangelii, et dicit Evangelium S. Joannis, prætermissa benedictione, quæ in Missis Defunctorum non datur.

5 Finito Evangelio in fine Missæ, si celebravit coram Summo Pontifice, Cardinale, et Legato Sedis Apostolicæ, vel Patriarcha, Archiepiscopo et Episcopo, convertit se ad illum coram quo ex prædictis celebravit, et facit reverentiam convenientem. Si non celebravit coram aliquo prædictorum, hujusmodi reverentiam prætermittit.

6 Quibus omnibus absolutis, extinguuntur per Ministrum candela : interim Sacerdos accipit sinistra Calicem, dexteram ponens super Bursam, ne aliquid cadat, descendit ante infimum gradum Altaris, et, ibi in medio vertens se ad illud, se

profunde inclinat (vel, si in eo est Tabernaculum sanctissimi Sacra-menti, genuflectit); et, facta reverentia, accipit Biretum a Ministro, caput cooperit, ac præcedente eo-dem Ministro, eo modo quo venerat, redit ad Sacristiam, interim dicens Antiphonam Trium pueroruim et Canticum Benedicite. Si vero sit di-missurus paramenta apud Altare ubi celebravit, finito Evangelio prædicto, ibidem illis se exuit, et dicit Antiphonam Trium puerorum cum Cantico et aliis Orationibus, ut suo loco ponuntur.

7 In Missa solemni Celebrans, eadem voce et modo quo in Missis pri-vatis, semel tantum benedicit populo, nisi sit Episcopus, vel Abbas, ut in-fra : et dicto Evangelio secundum Joannem, vel alio, ut supra, mini-strante Subdiacono librum, si opus est, discedit cum Ministris ordine et modo quo venerat.

8 Episcopus autem vel Abbas, ter benedicit populo, etiam in Missis privatis.

XIII — De his quæ omittun-tur in Missa pro Defunctis

IN Missa pro Defunctis ante Con-fessionem non dicitur Psalmus Júdica me, Deus, sed, pronuntiata Antiphona Introibo ad altare Dei, et responso a Ministro : Ad Deum, qui lœtificat, etc., dicitur, *¶*. Adju-torium nostrum, et Confessio, cum reliquis ut supra. Cum Celebrans ad Altare incipit Introitum, non signat se, sed, manu dextera extensa, fa-cit signum Crucis super librum, quasi aliquem benedicens. Non di-citur : Glória Patri, sed post Psal-mum repetitur : Réquiem ætérnam ; nec dicitur Glória in excélsis, nec Allelúja, nec Jube, Dómine, bene-dicere, nec Dóminus sit in corde meo ; nec osculatur librum in fine. Non dicitur Credo, non benedici-tur aqua in Calicem fundenda ; di-citur tamen Oratio : Deus, qui hu-mánæ substátiæ ; etc. Cum lavat manus, in fine Psalmi Lavábo inter innocéntes, non dicitur Glória Patri. Ad Agnus Dei non dicitur : misere-re nobis, cuius loco dicitur : dona eis réquiem ; nec tertio : dona nobis pacem, cuius loco dicitur : dona eis

réquiem sempitérnam ; neque per-cutitur pectus. Non dicitur prima Oratio ante Communionem, scili-cet : Dómine Jesu Christe, qui di-xisti Apóstolis tuis, etc., nec datur pax. In fine non dicitur : Ite, missa est, nec Benedicámus Dómino, sed : Requiescant in pace. Et non datur Benedictio : sed dicto Pláceat, et osculato Altari, dicitur, ut supra : In princípio erat Verbum, etc. Alia omnia ut in aliis Missis.

2 In Missa solemni non incen-satur Altare ad Introitum, et Subdia-conus, finita Epistola, non osculatur manum Celebrantis, nec benedicitur : Diaconus non petit benedictionem, nec osculatur Celebrantis manum : non tenentur luminaria ad Evange-lium, nec portatur incensum, sed duo tantum Acolythi sine candelabris stant unus a dexteris et alter a sinistris Subdiaconi tenentis librum Evangeliorum. Non incensatur liber, nec in fine Celebrans : nec defertur liber Evangeliorum osculandus. Oblata et Altare incensantur ut supra : ir-censatur solus Celebrans, et non incensantur alii. Subdiaconus non tinet Patenam post Celebrantem ; sed tempore elevationis Sacramenti ge-nuflexus in cornu Epistolæ, illud incensat. Ministri cum aliquid porrigunt Celebranti, in hac Missa non osculantur ejus manum, neque rem quæ porrigitur.

3 Si distribuendæ sunt candelæ, distribuantur post Epistolam, et ac-cendantur ad Evangelium, ad eleva-tionem Sacramenti, et post Missam, dum fit Absolutio. Si habendus est sermo, habeatur, finita Missa, ante Absolutionem.

4 Finita Missa, si facienda est Absolutio, Celebrans retrahit se ad cornu Epistolæ, ubi exuitur Casula, et deposito Manipulo, accipit Plu-viale nigrum. Subdiaconus medius inter duos Acolythos cum cande-labris accensis defert Crucem, sicut in Processionibus, præcedentibus duc-bus aliis Acolythis, uno cum thuri-bulo et navicula incensi, alio cum vase aquæ benedictæ et aspersorio : sequitur Celebrans, facta prius Altari reverentia, et Diaconus a sinistris ejus. Subdiaconus cum Cruce sistit se ad pedes tumuli, seu lecticæ mortuorum contra Altare, medius

Ixxviii De defectibus in celebrat. Missar. occurrent.

inter dictos Acolythos tenentes luminaria : Celebrans vero ex alia parte in capite loci inter Altare et tumulum, aliquantulum versus cornu Epistolæ, ita ut Crucem Subdiaconi respiciat : a sinistris ejus Diaconus, et prope eum alii duo Acolythi deferentes thuribulum et vas aquæ benedictæ. Tunc, Acolytho seu Clerico tenente librum, absolute dicit Orationem Non intres, ut infra suo loco post Missas Defunctorum notatur, quæ tamen Oratio omittitur si non sit præsens Defuncti cadaver. Deinde cantatur *Rg.* Libera me, Dòmine, et circa illius finem Celebrans ponit incensum in thuribulum, benedicens illud more solito, ministrante Diacono naviculam : et finito Kýrie, élison, Incipit intelligibili voce : Pater noster et secreto prosequendo reliqua, accipit aspersorum de manu Diaconi, et facta Altari reverentia, comitante eodem Diacono a dexteris, et tenente fimbriam anteriorem Pluvialis, circuiens tumulum, aspergit illum aqua benedicta, ter a parte dextera, et ter a sinistra. Cum transit

ante Crucem, profunde se inclinat, Diaconus vero genuflectit : postea de manu ejusdem Diaconi accipit thuribulum, et eodem modo quo aspergerat, incensat. Et rediens ad pristinum locum, Diacono tenente librum, unctis manibus dicit Versus et Orationem ut eodem loco notatur. Post Orationem autem, faciens Crucem manu dextera super tumulum, dicit Versum Réquiem æternam et, dicto per Cantores Requiéscat in pace et *Rg.* Amén, faciens iterum Crucem super tumulum, subjungit Versum Anima ejus, ut ibidem notatur. Tunc inchoat Antiphonam Si iniquitátes, et cum Clero recitans Psalmum De profundis, præcedente Cruce, redit cum aliis ad Sacristiam. Ibi, ab omnibus repetita Antiphona, Sacerdos, antequam paramentis exuatur, dicit Preces, quæ item post Missas Defunctorum infra habentur. Antiphona tamen Si iniquitátes et Psalmus cum Precibus non dicuntur, si Absolutio facta fuerit pro omnibus Defunctis.

DE DEFECTIBUS IN CELEBRATIONE MISSARUM OCCURRENTIBUS

I

SACERDOS celebratus omnem adhibeat diligentiam, ne desit aliquid ex requisitis ad Sacramentum Eucharistiæ conficiendum. Potest autem defectus contingere ex parte materiæ consecrandæ, et ex parte formæ adhibendæ, et ex parte Ministri conficientis Quidquid enim horum deficit, scilicet materia debita, forma cum intentione, et Ordo Sacerdotalis in conficiente, non conficitur Sacramentum. Et his exsistenteribus, quibuscumque aliis deficientibus, veritas adest Sacramenti. Alii vero sunt defectus, qui in Missæ celebrationē occurrentes, etsi veri-

tatem Sacramenti non impedian, possunt tamen aut cum peccato, aut cum scandalo contingere.

II — De defectibus Materiæ

DEFECTUS ex parte materiæ possunt contingere, si aliquid desit ex iis quæ ad ipsam requiruntur. Requiritur enim, ut sit panis triticeus et vinum de vite : et ut hujusmodi materia consecranda, in actu consecrationis, sit coram Sacerdote.

III — De defectu Panis

SI panis non sit triticeus, vel, si triticeus, admixtus sit granis alterius generis in tanta quantitate

ut non maneat panis triticeus, vel sit alioqui corruptus, non conficitur Sacramentum.

2 Si sit confectus de aqua rosa-cea, vel alterius distillationis, du-bium est an conficiatur.

3 Si cœperit corrumpi, sed non sit corruptus; similiter si non sit azy-mus, secundum morem Ecclesiæ Latinae, conficitur, sed conficiens graviter peccat.

4 Si Celebrans ante consecratio-nem advertit Hostiam esse corrup-tam, aut non esse triticeam; re-mota illa Hostia, aliam ponat, et facta oblatione, saltem mente con-cepta, prosequatur ab eo loco ubi desivit.

5 Si id adverterit post consecra-tionem, etiam post illius Hostiæ sumptionem, posita alia, faciat obla-tionem, ut supra, et a consecratione incipiat, scilicet ab illis verbis: Qui pridie quam pateretur; et illam pri-orem si non sumpsit, sumat post sumptionem Corporis et Sanguinis, vel alii sumendam tradat, vel ali-cubi reverenter conservet. Si au-tem sumpserit, nihilominus sumat eam, quam consecravit: quia præ-ceptum de perfectione Sacramenti, majoris est ponderis quam quod a jejunis sumatur.

6 Quod si hoc contingat post sumptionem Sanguinis, apponi debet rursus novus panis et vinum cum aqua; et, facta prius oblatione, ut supra, Sacerdos consecret, incipiendio ab illis verbis: Qui pridie; ac statim sumat utrumque, et prose-quatur Missam, ne Sacramentum re-maneat imperfectum, et ut debitus servetur ordo.

7 Si Hostia consecrata dispareat, vel casu aliquo, ut vento aut mira-culo, vel ab aliquo animali accepta, et nequeat reperiri; tunc altera con-secretur ab eo loco incipiendo: Qui pridie quam pateretur, facta ejus prius oblatione, ut supra.

IV — De defectu Vini

Si vinum sit factum penitus ace-tum, vel penitus putridum, vel de uvis acerbis seu non maturis ex-pressum, vel ei admixtum tantum aquæ, ut vinum sit corruptum; non conficitur Sacramentum.

2 Si vinum cœperit acescere, vel

corrumpi, vel fuerit aliquantum acre, vel mustum de uvis tunc ex-pressum, vel non fuerit admixta aqua, vel fuerit admixta aqua rosa-cea seu alterius distillationis, conficitur Sacramentum, sed conficiens graviter peccat.

3 Si Celebrans ante consecratio-nem Sanguinis, quamvis post con-secrationem Corporis, advertat aut vinum, aut aquam, aut utrumque non esse in Calice; debet statim apponere vinum cum aqua, et facta oblatione, ut supra, consecrare: in-cipiendo ab illis verbis: **S**imili modo, etc.

4 Si post verba consecrationis ad-vertat vinum non fuisse positum, sed aquam; deposita aqua in ali-quot vas, iterum vinum cum aqua ponat in Calice, et consecret, resumendo a verbis prædictis: **S**imili modo, etc.

5 Si hoc advertat post sumptionem Corporis, vel hujusmodi aquæ, apponat aliam Hostiam iterum con-secrandam, et vinum cum aqua in Calice, offerat utrumque, et conse-cret, et sumat, quamvis non sit je-junus. Vel, si Missa celebretur in lo-co publico, ubi plures adsint, ad evi-tandum scandalum poterit apponere vinum cum aqua, et facta obla-tione ut supra, consecrare, ac sta-tim sumere, et prosequi cetera.

6 Si quis percipiat ante consecra-tionem, vel post consecrationem, totum vinum esse acetum, vel alias corruptum: idem servetur quod supra, ac si deprehenderet non esse positum vinum, vel solam aquam fuisse appositam in Calice.

7 Si autem Celebrans ante con-secrationem Calicis advertat non fuisse appositam aquam: statim ponat eam, et proferat verba consecra-tionis. Si id advertat post consecra-tionem Calicis: nullo modo appo-nat, quia non est de necessitate Sa-cramenti.

8 Si materia quæ esset apponenda, ratione defectus vel panis vel vini, non posset ullo modo haberi: si id sit ante consecrationem Corporis, ulterius procedi non debet: si post consecrationem Corporis, aut etiam vini, deprehenditur defectus alte-rius speciei, altera jam consecrata: tunc, si nullo modo haberi possit,

lxxx De defectibus in celebrat. Missar. occurrent.

procedendum erit, et Missa absolvenda, ita tamen, ut prætermittantur verba et signa, quæ pertinent ad speciem deficientem. Quod si exspectando aliquamdiu haberi possit : exspectandum erit, ne sacrificium remaneat imperfectum.

V — De defectibus Formæ

DEFFECTUS ex parte formæ possunt contingere, si aliquid desit ex iis quæ ad integratatem verborum in ipsa consecratione requiruntur. Verba autem consecrationis, quæ sunt forma hujus Sacramenti, sunt hæc : Hoc est enim Corpus meum. Et : Hic est enim Calix Sanguinis mei, novi et æterni testamenti : mystérium fidei : qui pro vobis et pro multis effundétur in remissióne peccatórum. Si quis autem aliquid diminueret, vel immutaret de forma consecrationis Corporis et Sanguinis, et in ipsa verborum immutatione verba idem non significarent, non conficeret Sacramentum. Si vero aliquid adderet, quod significationem non mutaret, conficeret quidem, sed gravissime peccaret.

2 Si Celebrans non recordetur se dixisse ea quæ in consecratione communiter dicuntur, non debet propterea turbari. Si tamen certo ei constet, se omisso aliiquid eorum quæ sunt de necessitate Sacramenti, id est, formam consecrationis, seu partem : resumat ipsam formam, et cetera prosequatur per ordinem. Si vero valde probabiliter dubitet, se aliiquid essentiale omisso : iteret formam saltem sub tacita conditione. Si autem non sunt de necessitate Sacramenti, non resumat, sed procedat ulterius.

VI — De defectibus Ministri

DEFFECTUS ex parte Ministri possunt contingere quoad ea quæ in ipso requiruntur. Hæc autem sunt : In primis intentio, deinde dispositio animæ, dispositio corporalis, dispositio vestimentorum, dispositio in ministerio ipso quoad ea quæ in ipso possunt occurrere.

VII — De defectu Intentionis

Si quis non intendit confidere, sed delusorie aliiquid agere : item si aliquæ Hostiæ ex oblivione rema-

neant in Altari, vel aliqua pars vini, vel aliqua Hostia lateat, cum non intendat consecrare nisi quæ videt : item si quis habeat coram se undecim Hostias, et intendat consecrare solum decem, non determinans quas decem intendit : in his casibus non consecrat, quia requiritur intentio. Secus, si putans quidem esse decem, tamen omnes voluit consecrare quas coram se habebat : nam tunc omnes erunt consecratæ : atque ideo quilibet Sacerdos talem semper intentionem habere deberet, scilicet consecrandi eas omnes quas ante se ad consecrandum positas habet.

2 Si Sacerdos putans se tenere unam Hostiam, post consecrationem invenerit fuisse duas simul junctas, in sumptione sumat simul utramque. Quod si deprehendat post sumptionem Corporis et Sanguinis aut etiam post ablutionem, reliquias alias relictas consecratas, eas sumat, sive parvæ sint sive magnæ, quia ad idem sacrificium spectant.

3 Si vero reicta sit Hostia integra consecrata, eam in Tabernaculo cum aliis reponat : si hoc fieri nequit, sequenti Sacerdoti ibi celebraturo, in Altari supra Corporale decenter opertam, sumendam una cum altera quam est consecratus, relinquit : vel, si neutrum horum fieri possit, in ipso Calice seu Patena decenter conservet, quoisque vel in Tabernaculo reponatur, vel ab altero sumatur ; quod si non habeat quomodo honeste conservetur, potest eam ipsem et sumere.

4 Si intentio non sit actualis in ipsa consecratione propter evagationem mentis, sed virtualis, cum accedens ad Altare intendat facere quod facit Ecclesia, conficitur Sacramentum, etsi curare debet Sacerdos, ut etiam actualem intentionem adhibeat.

VIII — De defectibus Dispositionis Animæ

Si quis suspensus, excommunicatus, degradatus, irregularis, vel alias canonice impeditus celebret, conficit quidem Sacramentum, sed gravissime peccat, tam propter Communionem, quam indigne sumit,

quam propter exsecutionem Ordinum, quæ sibi erat interdicta.

2 Si quis habens copiam Confessoris celebret in peccato mortali, graviter peccat.

3 Si quis autem in casu necessitatis, non habens copiam Confessoris, in peccato mortali absque contritione celebret, graviter peccat. Secus, si conteratur : debet tamen, cum primum poterit, confiteri.

4 Si in ipsa celebratione Missæ Sacerdos recordetur, se esse in peccato mortali, conteratur cum proposito confitendi, et satisfaciendi.

5 Si recordetur, se esse excommunicatum, vel suspensum, aut locum esse interdictum, similiter conteratur cum proposito petendi absolutionem. Ante consecrationem autem in supradictis casibus, si non timerit scandalum, debet Missam incepitam deserere.

IX — De defectibus Dispositionis Corporis

Si quis non est jejunus post medium noctem, etiam post sumptionem solius aquæ, vel alterius potus aut cibi per modum etiam medicinæ, et in quantacumque parva quantitate, non potest communicare nec celebrare.

2 Si autem ante medium noctem cibum aut potum sumpserit, etiamsi postmodum non dormierit, nec sit digestus, non peccat : sed ob perturbationem mentis, ex qua de votio tollitur, consultur aliquando abstinendum.

3 Si reliquæ cibi remanentes in ore transglutiantur, non impediunt Communionem, cum non transglutiantur per modum cibi, sed per modum salivæ. Idem dicendum, si lavando os deglutiatur stilla aquæ præter intentionem.

4 Si plures Missas in una die celebret, ut in Nativitate Domini, in unaquaque Missa abluat digitos in aliquo vase mundo, et in ultima tantum percipiat purificationem.

5 Si præcesserit pollutio nocturna, quæ causata fuerit ex præcedenti cogitatione, quæ sit peccatum mortale, vel evenerit propter nimiam crapulam, abstinendum est a Com

munione et celebratione, nisi aliud Confessario videatur. Si dubium est, an in præcedenti cogitatione fuerit peccatum mortale, consultur abstinentum, extra tamen casus necessitatis. Si autem certum est, non fuisse in illa cogitatione peccatum mortale, vel nullam fuisse cogitationem, sed evenisse ex naturali causa aut ex diabolica illusione, potest communicare et celebrare, nisi ex illa corporis commotione tanta evenerit pertubatio mentis ut abstinentum videatur.

X — De defectibus in Ministerio ipso occurrentibus

Possunt etiam defectus occur rere in ministerio ipso, si aliquid ex requisitis ad illud desit : ut, si celebretur in loco non sacro, vel non deputato ab Episcopo, vel in Altari non consecrato, vel tribus mappis non cooperto ; si non adsint luminaria cerea ; si non sit tempus debitum celebrandi, quod est ab aurora usque ad meridiem communiter ; si Celebrans saltem Matutinum cum Laudibus non dixerit ; si omittat aliquid ex vestibus sacerdotalibus ; si vestes sacerdotales et mappæ non sint ab Episcopo, vel ab alio hanc habente potestatem benedictæ ; si non adsit Clericus, vel alius deserviens in Missa, vel adsit qui deservire non debet, ut mulier ; si non adsit Calix cum Patena conveniens, cuius cuppa debet esse aurea vel argentea vel stannea, non ærea vel vitrea ; si Corporalia non sint munda, quæ debent esse ex li no, nec serico in medio ornata, et ab Episcopo vel ab alio hanc habente potestatem benedicta, ut etiam superius dictum est : si celebret capite cooperto sine dispensatione : si non adsit Missale, licet memoriter sciret Missam, quam intendit dicere.

2 Si Sacerdote celebrante, violetur Ecclesia ante Canonem, dimittatur Missa : si post Canonem, non dimittatur. Si timeatur incursus hostium, vel alluvionis, vel ruina loci ubi celebratur, ante consecrationem dimittatur Missa ; post consecrationem vero Sacerdos accelerare poterit sumptionem Sacramenti, omissis omnibus aliis.

lxxxii De defectibus in celebrat. Missar. occurrent.

3 Si Sacerdos ante consecrationem graviter infirmetur, vel in syncope inciderit aut moriatur, prætermittitur Missa. Si post consecrationem Corporis tantum, ante consecrationem Sanguinis, vel utroque consecrato, id accidit, Missa per alium Sacerdotem expleatur ab eo loco ubi ille desiit, et in casu necessitatis etiam per non jejunum. Si autem non obierit, sed fuerit infirmus, adeo tamen ut possit communicare, et non adsit alia Hostia consecrata, Sacerdos qui Missam supplet, dividat Hostiam, et unam partem præbeat infirmo, aliam ipse sumat. Si autem semiprolata forma Corporis oblit Sacerdos, quia non est facta consecratio, non est necesse ut Missa per alium suppleatur. Si vero obierit semiprolata forma Sanguinis, tunc alter prosequatur Missam, et super eundem Calicem repeatat integrum formam ab eo loco : Simili modo, postquam cœnatum est ; vel posset super alium Calicem præparatum integrum formam proferre, et Hostiam primi Sacerdotis, et Sanguinem a se consecratum sumere, ac deinde Calicem relatum semiconsecratum.

4 Si quis extra hujusmodi casus necessitatis integra Sacraenta non sumpserit, gravissime peccat.

5 Si musca, vel aranea, vel aliiquid aliud ceciderit in Calicem ante consecrationem, projiciat vinum in locum decentem, et aliud ponat in Calice, misceat parum aquæ, offerat, ut supra, et prosequatur Missam : si post consecrationem ceciderit musca aut aliiquid ejus modi, et fiat nausea Sacerdoti, extrahat eam, et lavet cum vino, finita Missa comburat, et combustio ac lotio hujusmodi in sacrarium projiciatur. Si autem non fuerit ei nausea nec ullum periculum timeat, sumat cum Sanguine.

6 Si aliiquid venosum ceciderit in Calicem, vel quod provocaret vomitum, vinum consecratum rependum est in alio Calice, et aliud vinum cum aqua apponendum denovo consecrandum ; et, finita Missa, Sanguis repositus in panno lineo, vel stuppa tamdiu servetur, donec species vini fuerint desiccatæ, et tunc stuppa comburatur, et combustio in sacrarium projiciatur.

7 Si aliiquid venenatum contigerit Hostiam consecratam, tunc alteram consecret, et sumat eo modo quo dictum est, et illa servetur in Tabernaculo, loco separato, donec species corruptantur, et corruptæ deinde mittantur in sacrarium.

8 Si sumendo Sanguinem, particula remanserit in Calice, digito ad labium Calicis eam adducat, et sumat ante purificationem, vel infundat vinum, et sumat.

9 Si Hostia ante consecrationem inveniatur fracta, nisi populo eviderter appareat, talis Hostia consecratur : si autem scandalum populo esse possit, alia accipiatur et offeratur : quod si illius Hostiæ jam erat facta oblato, eam post ablutionem sumat. Quod si ante oblationem Hostia appareat confacta, accipiatur altera integra, si citra scandalum aut longam moram fieri poterit.

10 Si propter frigus, vel negligentiam Hostia consecrata dilabatur in Calicem, propterea nihil est reiterandum ; sed Sacerdos Missam prosequatur, faciendo cærimonias et signa consueta cum residua parte Hostiæ quæ non est medefacta Sanguine, si commode potest. Si vero tota fuerit madefacta, non extrahat eam, sed omnia dicat, omittendo signa, et sumat pariter Corpus et Sanguinem, signans se cum Calice, et dicens : Corpus et Sanguis Dómini nostri etc.

11 Si in hieme Sanguis congeletur in Calice, involvatur Calix panis calefactis : si id non proficeret, ponatur in ferventi aqua prope Altare, dummodo in Calicem non intret, donec liquefiat.

12 Si per negligentiam aliiquid de Sanguine Christi ceciderit, si quidem super terram seu super tabulam, lingua lambatur, et locus ipse radatur quantum satis est, et abrasio comburatur ; cinis vero in sacrarium recondatur. Si vero super lapidem Altaris ceciderit, sorbeat Sacerdos stillam, et locus bene abluatur, et ablutione in sacrarium projiciatur. Si super linteum Altaris, et ad aliud linteum stilla pervenerit ; si usque ad tertium : linteamina ter abluantur ubi stilla ceciderit, Calice supposito, et aqua ablutionis in sacrarium projiciatur. Quod si in ipso solum Cor-

porali, aut si in vestibus ipsis Sacerdotalibus ceciderit, debet similiter ablui, et ablutio in sacrarium projici. Si in substrato pedibus panno, vel tapeto, bene abluatur, ut supra.

13 At si contingat totum Sanguinem post consecrationem effundi, si quidem aliquid vel parum remansit, illud sumatur, et de effuso reliquo Sanguine flat, ut dictum est. Si vero nihil omnino remansit, ponat iterum vinum et aquam, et consecret ab eo loco : Simili modo, postquam cœnatum est, etc. facta prius tamen Calicis oblatione, ut supra.

14 Si Sacerdos evomat Eucharistiam, si species integræ appareant, reverenter sumantur, nisi nausea fiat : tunc enim species consecratæ caute separentur, et in aliquo loco sacro reponantur, donec corrumpan-

tur, et postea in sacrarium projectantur. Quod si species non apparent, comburatur vomitus, et cineres in sacrarium mittantur.

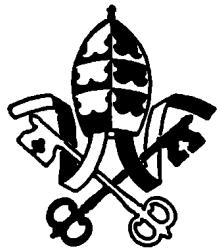
15 Si Hostia consecrata, vel aliqua ejus particula dilabatur in terram, reverenter accipiatur, et locus ubi cecidit, mundetur et aliquantulum abradatur, et pulvis seu abrasio hujusmodi in sacrarium immittatur. Si ceciderit extra Corporale in mappam, seu alio quovis modo in aliquod linteum, mappa vel linteum hujusmodi diligenter lavetur, et lotio ipsa in sacrarium effundatur.

16 Possunt etiam defectus in ministerio ipso occurrere, si Sacerdos ignoret ritus et cæremonias ipsas in eo servandas, de quibus omnibus in superioribus Rubricis copiose dictum est.

MISSALE ROMANUM

EX DECRETO
SACROSANCTI CONCILII TRIDENTINI RESTITUTUM
SUMMORUM PONTIFICUM CURA RECOGNITUM

EDITIO X TAURINENSIS IUXTA TYPICAM

TAURINI MARIETTI ROMÆ
Sanctæ Sedis Apostolicæ et Sacræ Rituum Congregationis Typographi

RITUS SERVANDUS

IN CELEBRATIONE MISSÆ

I — De præparatione sacerdotis celebraturi

1. Sacerdos Missam celebraturus orationi aliquantulum vacet, precibus inferius positis ad libitum adhibitis. Deinde accedit ad locum in sacristia vel alibi præparatum, ubi paramenta, aliaque ad celebrationem necessaria habentur, accipit missale, perquirit Missam, perlegit, et signacula ordinat ad ea quæ dicturus est. Postea lavat manus, dicens orationem inferius positam. Deinde præparat calicem (qui debet esse vel aureus vel argenteus, aut saltem habere cuppam argenteam intus inauratam, et simul cum patena itidem inaurata, ab Episcopo consecratus), super eius os ponit purificatorium mundum, et super illud patenam cum hostia integra, quam leviter extergit, si opus est, a fragmentis, et eam tegit parva palla linea, tum velo serico; super velo ponit bursam coloris paramentorum intus habentem corporale plicatum, quod ex lino tantum esse debet, nec serico, vel auro in medio intextum, sed totum album, et ab Episcopo, vel alio habente facultatem, simul cum palla benedictum.

2. Quibus ita dispositis, accedit ad paramenta, quæ non debent esse lacera, aut scissa, sed integra, et decenter munda, ac pulchra, et ab Episcopo itidem, vel alio facultatem habente, benedicta; ubi calceatus pedibus, et indutus vestibus sibi convenientibus, quarum exterior saltem talum pedis attingat, induit se, dicens ad singula singulas orationes inferius positas.

3. Ac primum acciens amictum circa extremitates et chordulas, osculatur illud in medio, ubi est crux, et ponit super caput, et mox declinat ad collum, et eo vestium

collaria circumtegens, dicit chordulas sub bracchiis, et circumducens per dorsum, ante pectus reducit, et ligat. Tum alba induitur, caput submittens, deinde manicam dexteram bracchio dextero, et sinistram sinistro imponens. Albam ipsam corpori adaptat, elevat ante, et a lateribus hinc inde, et cingulo, per ministerum a tergo sibi portato, se cingit. Minister elevat albam super cingulum circumcirca, ut honeste dependeat, et tegat vestes; ac eius fimbrias diligenter aptat, ut ad latitudinem digitii, vel circiter, super terram æqualiter fluat. Sacerdos accipit manipulum, osculatur crucem in medio, et imponit bracchio sinistro. Deinde ambabus manibus accipiens stolam, simili modo deosculatur, et imponit medium eius collo, ac transversando eam ante pectus in modum crucis, dicit partem a sinistro humero pendentem, ad dexteram, et partem a dextero humero pendentem, ad sinistram. Sicque utramque partem stolæ extremitatibus cinguli hinc inde ipsi cingulo coniungit. Postremo sacerdos accipit planetam et, convenienter, caput tegit.

4. *Si celebrans sit Episcopus, vel Abbas benedictus habens usum pontificalium, non dicit stolam ante pectus in modum crucis, sed sinit hinc inde utrasque extremitates pendere; et antequam accipiat stolam, accipit parvam crucem pectoralem, quam osculatur, et collo impositam sinit ante pectus chordulis pendere. Manipulum quoque non accipit ante stolam, nisi in Missis defunctorum, sed accipit ad altare, cum in confessione dicit Indulgéntiam, illumque prius osculatur.*

5. *Si sit Episcopus, vel Abbas, ut supra, et solemniter celebret, accipit paramenta et alia, ut in Pontificali et Cæremoniali.*

II — De ingressus sacerdotis ad altare

1. Sacerdos, omnibus paramentis indutus, accipit manu sinistra calicem, ut supra præparatum, quem portat elevatum ante pectus, bursam manu dextera super cálicem tenens, et facta reverentia Cruci, vel imagini illi, quæ in sacristia erit, accedit ad altare, ministro cum missali et aliis ad celebrandum necessariis (nisi ante fuerint præparata) præcedente, superpelliceum induto. Procedit autem oculis demissis, incessu gravi, erecto corpore. Si vero contigerit eum transire ante altare maius, capite cooperto faciat ad illud reverentiam. Si ante locum Sacramenti, genuflectat. Si ante altare ubi celebretur Missa, in qua elevatur, vel tunc ministratur Sacramentum, similiter genuflectat, et detecto capite illud adoret, nec ante surget quam celebrans deposuerit calicem super corporale.

2. Cum pervenerit ad altare, stans ante illius infimum gradum, caput detegit, biretum ministro porrigit, et altari, seu imagini Crucifixi desuper positæ, profunde se inclinat. Si autem in eo sit tabernaculum sanctissimi Sacramenti, genuflectens debitam facit reverentiam. Tunc ascendit ad medium altaris, ubi ad latus Evangelii sittit calicem, extrahit corporale de bursa, quod extendit in medio altaris, et super illud calicem velo coopertum collocat, bursam autem ad latus Evangelii. Si in altari paramenta accipit, hoc idem facit antequam descendat ab altari, ut Missam inchoet.

3. Si est consecratus plures hostias pro Communione facienda, quæ ob quantitatem super patenam manere non possint, locat eas super corporale ante calicem, aut in aliquo calice consecrato, vel vase mundo benedicto, ponit eas retro post calicem, et alia patena seu palla cooperit.

4. Collocato calice in altari, accedit ad latus Epistolæ, et missale super cussino aperit. Deinde rediens ad medium altaris, facta primum Cruci reverentia, vertens se ad latus Epistolæ, descendit post

infimum gradum altaris, ut ibi faciat confessionem.

5. In Missa solemni missale aper-tum super altare, calix vero, et alia necessaria præparentur in credentia cooperata linteo, antequam sacerdos veniat ad altare. Ipse autem procedit cum diacono et subdiacono, qui capite cooperto simul cum eo tenent manus iunctas ante pectus; acolythi vero ante eos deferunt candelabra cum candelis accensis, quæ deinde collocantur super credentia: et cum pervenerit ante infimum gradum altaris, ibi medius inter diaconum a dexteris, et subdiaconum a sinistris, antequam ascendat ad altare, facit cum ipsis (ut infra) confessionem.

6. In Missa pontificali omnia ser-ventur, ut in Pontificali et Cære-moniali romano ordinantur: cuius Pontificalis ordinem Episcopus, sive Abbas, ut supra, numquam præter-mittat, quandocumque cum diacono et subdiacono paratis celebrat.

III — De initio Missæ

1. Sacerdos cum primum de-scenderit sub infimum gradum altaris, convertit se ad ipsum altare, ubi stans in medio, iunctis manibus ante pectus, extensis et iunctis pariter digitis, et pollice dextero super sinistrum posito in modum crucis (quod semper servatur quando iunguntur manus, præterquam post Consecrationem), detecto capite, facta prius Cruci vel altari profunda reverentia, vel si in eo sit tabernaculum sanctissimi Sa-cramenti, facta genuflexione, erectus incipit Missam.

2. Si celebraturus sit coram Summo Pontifice, sistit se ante in-fimum gradum altaris a latere Evangelii ante ipsum Pontificem, ubi genuflexus exspectat: accepta benedi-cione, erigit se, et stans aliquantulum versus ad altare, incipit Missam. Si autem sit coram Cardinali, Legato Sedis Apostolice, aut Patriar-chæ, Archiepiscopo, et Episcopo in eorum residentiis vel loco iurisdi-ctionis, stans ante infimum gradum a latere Evangelii ut supra, ex-spectat: dato signo, facit profundam reverentiam Prælato, et versus ad altare incipit Missam.

LXXIV RITUS SERVANDUS IN CELEBRATIONE MISSÆ

3. Si autem solemniter celebrat coram Summo Pontifice aut alio ex Prælatis prædictis in ecclesiis eorum iurisdictionis, stans a sinistris Prælati, facit cum eo confessionem, et alia servat, ut in Pontificali et Cæreniali romano ordinatur.

4. Stans igitur celebrans ante infimum gradum altaris, ut supra, producens manu dextera a fronte ad pectus signum crucis dicit intelligibili voce: *In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen.* Et postquam id dixerit, non debet advertere quemcumque in alio altari celebrantem, etiamsi Sacramentum elevet, sed continuare prosequi Missam suam usque ad finem. *Quod item observatur in Missa solenni, et simul etiam a ministris.*

5. Cum seipsum signat, semper sinistram ponit infra pectus: in aliis benedictionibus cum est ad altare, et benedicit oblate, vel aliquid aliud, ponit eam super altare, nisi aliter notetur. Seipsum benedicens, vertit ad se palmam manus dexteræ, et omnibus illius digitis iunctis et extensis, a fronte ad pectus, et ab humero sinistro ad dexterum, signum crucis format. Si vero alios, vel rem aliquam benedicit, parvum digitum vertit ei cui benedicit, ac benedicendo totam manum dexteram extendit, omnibus illius digitis pariter iunctis et extensis: quod in omni benedictione observatur.

6. Postquam dixerit: *In nomine Patris, etc.* ut supra, iungens iterum manus ante pectus, pronuntiat clara voce antiphonam: *Introibo ad altare Dei.* Minister retro post eum ad sinistram genuflexus, et in Missa solenni ministri hinc inde stantes prosequuntur: *Ad Deum, qui lætitificat iuventutem meam.* Deinde sacerdos eodem modo stans incipit, et prosequitur cum ministro, vel ministris alternatum psalmum: *Iudica me, Deus, usque ad finem, cum Glòria Patri.* Quo finito, repetit antiphonam *Introibo cum ministris*, ut supra. Qui psalmus nunquam prætermittitur, nisi in Missis defunctorum, et in Missis de Tempore a dominica I Passionis usque ad feriam V in Cena Domini inclusive, in quibus semel tantum dicta antiphona *Introibo cum ministris*, ut supra,

sacerdos statim subiungit *V. Adiutorium nostrum, etc.* ut infra. Cum in fine psalmi dicit *Glòria Patri, etc.* caput Crucis inclinat.

7. Repetita antiphona *Introibo*, dextera manu producens signum crucis a fronte ad pectus, dicit *V. Adiutorium nostrum in nomine Domini. Rx. Qui fecit cælum et terram.* Deinde altari se profunde inclinans, iunctis manibus dicit: *Confiteor Deo, ut in Ordine Missæ: et prosequitur eodem modo stans inclinatus, donec a ministro, vel ministris dictum sit Misereatur.* Cum incipitur a ministris *Confiteor*, se erigit. Cum dicit *mea culpa*, ter pectus dextera manu percutit, sinistra infra pectus posita.

8. Si est coram Pontifice, Cardinali, Legato Sedis Apostolicæ, vel Patriarcha, Archiepiscopo et Episcopo in eorum provincia, civitate vel diœcesi constitutis, ubi dicit vobis, fratres, dicat tibi, Pater; similiter in fine ubi dicit vos, fratres, dicat te, Pater; quod dicens Summo Pontifici genuflectit, aliis Prælatis profunde se inclinat.

9. Cum minister, et qui intersunt (etiamsi ibi fuerit summus Pontifex), respondent *Confiteor*, dicunt *tibi Pater, et te, Pater* aliquantulum conversi ad celebrantem.

10. Facta a circumstantibus confessione, celebrans stans respondet: *Misereatur vestri, etc.* Deinde producens manu dextera a fronte ad pectus signum crucis, dicit: *Indulgéntiam, etc.*; et si est Episcopus, vel Abbas, ut supra, accipit manipulum, osculando illum in medio. Et stans inclinatus iunctis manibus prosequitur: *Deus, tu conversus, et quæ sequuntur in Ordine Missæ, clara voce usque ad orationem Aufer a nobis, etc.*; et cum dicit: *Orémus*, extendit et iungit manus.

11. Et tunc si coram Summo Pontifice, aut aliis Prælatis, ut supra, celebret, facta Summo Pontifici genuflexione, aliis Prælatis profunda reverentia, accedit ad medium altaris ante infimum gradum, et ibi incipit secreto: *Aufer a nobis, ut in Ordine Missæ.*

12. Aliquando psalmus *Iudica me, Deus*, cum sua antiphona, confessio cum absolutione, versus se-

quentes atque oratione *Aufer a nobis et Orámus te, Dómine*, omit-tenda sunt, ad normam n. 424 rubricarum. His in casibus, cele-brans, facta altari debita reverentia, illud ascendit nihil dicens, et di-sposito calice, altare osculatur, item nihil dicens; deinde, nisi fiat incensatio altaris, in latere Epistolæ incipit antiphonam ad Introitum, ut *infra*.

IV — De antiphona ad Introitum, Kýrie, éléison, et Glória in excélsis

1. Dum dicit: *Aufer a nobis, etc.*, celebrans iunctis manibus ascendit ad medium altaris, et ibi inclinatus, manibusque item iunctis super eo positis, ita ut digitii parvi dumtaxat frontem, seu medium anterioris partis tabulæ, seu mensæ altaris tangant, residuo manuum inter altare et se retento, pollice dextero super sinistrum in modum crucis posito (quæ omnia semper obser-vantur, cum manus iunctæ super altare ponuntur), secreto dicit: *Orámus te, Dómine, etc.*, et cum dicit: *Quorū reliquiæ hic sunt*, osculatur altare in medio, mani-bus extensis æqualiter hinc inde super eo positis: quod semper servatur, quando osculatur altare, sed post Consecrationem pollices ab indicibus non disiunguntur. In omni etiam deosculazione sive altaris, sive libri, sive alterius rei, non producitur signum crucis pol-lice, vel manu super id quod oscu-landum est.

2. Osculato altari, accedit ad latus eius sinistrum, id est Epistolæ: ubi stans versus altare, et producens a fronte ad pectus signum cru-cis, incipit intellegibili voce anti-phonam ad Introitum et prosequi-tur iunctis manibus. Cum dicit: *Glória Patri*, tenens iuntas ma-nus, caput inclinat. Cum repetit antiphonam ad Introitum, non si-gnat se, ut prius, et ea repetita, iunctis manibus ante pectus ac-ce-dit ad medium altaris, ubi stans versus illud similiter manibus iun-tis, dicit eadem voce ter *Kýrie, éléison, ter Christe, éléison*, et iterum ter *Kýrie, éléison* alternatim cum ministro. Si minister, vel qui in-

tersunt, celebranti non respon-deant, ipse solus novies dicit.

3. Dicto ultimo *Kýrie, éléison*, sacerdos stans in medio altaris et manus extendens, elevansque us-que ad humeros (quod in omni manuum elevatione observatur), voce prædicta incipit, si dicendum sit, *Glória in excélsis*. Cum dicit *Deo*, iungens manus, caput Crucis inclinat: quo erecto, stans iunctis manibus ante pectus, prosequitur usque ad finem. Cum dicit *Adorá-mus te, Grátiás ágimus tibi*, et *Ie-su Christe, Súscipe deprecationem nostram*, et iterum *Iesu Christe*, caput Crucis inclinat. Cum dicit in fine *Cum Sancto Spíritu*, seipsum a fronte ad pectus signat, interim absolvens in glória *Dei Patris. Amen.*

4. In Missa solemni sacerdos fa-cita confessione ascendit cum ministris ad medium altaris: ubi dicto: *Orá-mus te, Dómine, et osculato altari, ponit incensum in thuribulo*, mini-strante diacono *naviculam*, et *thu-riferario thuribulum*; diaconus, pa-rum inclinatus versus celebrantem, dicit: *Benedicite, Pater reverénde, et osculatur cochlear, et manum celebrantis ante et post*. Celebrans ter incensum ponit in thuribulo, dicens interim: Ab illo benedicáris, etc., et deposito cochleari producens manu dextera signum crucis super thus in thuribulo, illud benedicit. Postea diaconus dimissa navicula ac-cipit thuribulum, et dat celebranti, osculata prius catenularum summitate, et manu illius dextera: qui, facta Cruci profunda reverentia, eam ter incensat, nihil dicens: et, facta ite-rum Cruci reverentia, incensat alta-re, ter ducens thuribulum æquali distantia, prout distribuuntur can-delabra, a medio eius usque ad la-tus Epistolæ: ubi, demissa manu, thurificat illius postremam partem inferiorem, mox superiorum, bis du-cito thuribulo: et conversus ad altare, elevans manum incensat eius plani-tiem, seu mensam in parte anteriori, ter ducens thuribulum usque ad me-dium: ubi facta Cruci reverentia, procedendo thurificat aliud latus al-taris triplici ductu usque ad latus Evangelii: et pariter incensata in-feriori et superiori parte ipsius latus Evangelii duplici ductu, adhuc stans ibidem, elevat thuribulum, et ter

LXXVI RITUS SERVANDUS IN CELEBRATIONE MISSÆ

incensat superiorem tabulæ partem versus medium altaris, ut fecit in latere Epistolæ: deinde, manu aliquantulum demissa, incensat anteriorem eius partem, seu frontem, ter dicens thuribulum, dum procedit a latere Evangelii usque ad medium altaris, et facta Cruci reverentia, incensat similiter triplici ductu reliquam partem anteriorem usque ad latus Epistolæ: ubi redditio thuribulo ipsi diacono, ab eo ipse solus incensatur.

5. *Si vero in altari fuerint reliquæ, seu imagines Sanctorum, incensata Cruce, et facta ei reverentia, antequam discedat a medio altaris, prius incensat eas que a dexteris sunt, idest a parte Evangelii prope Crucem, bis dicens thuribulum, et iterum facta Cruci reverentia, similiter incensat bis alias, que sunt a sinistris, hoc est a parte Epistolæ: deinde prosequitur incensationem altaris ut supra, ter dicens thuribulum in unoquoque latere, etiamsi in eo essent plures reliquæ, vel imagines, seu etiam plura, vel pauciora cancellabra.*

6. *Si in altari fuerit tabernaculum sanctissimi Sacramenti, accepto thuribulo, antequam incipiat incensationem, genuflectit, quod item facit quotiescumque transit ante medium altaris.*

7. *Diaconus et subdiaconus hinc inde assistunt celebranti cum incensat, et cum transeunt ante Crucem, semper genuflectunt. Deinde celebrans, diacono a dexteris eius, subdiacono a dexteris diaconi stantibus in latere Epistolæ, legit antiphonam ad Introitum et Kyrie, éléison. Cum vero intonat hymnum Glória in excélsis Deo, diaconus et subdiaconus, unus post alium, stant a tergo celebrantis: postea ascendunt ad altare, et hinc inde, diaconus a dexteris, subdiaconus a sinistris, cum celebrante hymnum submissa voce prosequuntur usque ad finem. Quod etiam servatur cum dicitur Credo; et cum dicitur Dominus vobíscum, oratio, præfatio, et Pater noster, diaconus et subdiaconus similiter stant unus post alterum a tergo celebrantis.*

8. *In Missis cantatis, si incensationes fiant, celebrans se gerit ut supra pro Missa solemni dictum est; in fine a ministrante incensatur.*

V — De oratione

1. *Dicto hymno Glória in excélsis, vel, si non sit dicendus, eo omissio, celebrans osculatur altare in medio, manibus hinc inde super eo, ut supra, extensis: tum illis ante pectus iunctis, et demissis ad terram oculis, vertit se a sinistro latere ad dexterum versus populum, hoc est, per eam partem quæ respicit latus Epistolæ, et extendens, ac iungens manus ante pectus, ut prius, dicit clara voce: Dominus vobíscum, vel si sit Episcopus: Pax vobis (quod dicitur tantum hoc loco, quando dictus est hymnus Glória in excélsis). R/. Et cum spíritu tuo, et iunctis, ut prius, manibus, revertitur per eandem viam ad librum, ubi eas extendens, et iungens ante pectus, caputque inclinans, dicit: Orémus; tum manus ante pectus extendit, digitis simul iunctis, et orationem dicit. Cum dicit Per Dominum, manus iungit, easque usque ad finem iunctas tenet. Si oratio concludatur Qui tecum vel Qui vivis, manus iungit cum dicit in unitate.*

2. *Cum in oratione, vel alibi in Missa, pronuntiatur nomen IESU vel MARIAE, itemque cum exprimitur nomen Sancti vel Beati de quo dicitur Missa aut fit commemoratio, vel Summi Pontificis, sacerdos caput inclinat. Si plures orationes sint dicendæ, idem in eis, in voce, extensione manuum, et capitum inclinatione, quod supra dictum est, observatur.*

3. *Si altare sit ad orientem, versus populum, celebrans versa facie ad populum, non vertit humeros ad altare, cum dicturus est Dominus vobíscum, Oráte, fratres, Ite, missa est, vel daturus benedictionem; sed osculato altari in medio, ibi expansis et iunctis manibus, ut supra, salutat populum, et dat benedictionem.*

4. *Quoties in Missa dicenda occurunt verba Flectámus génuia. Leváte, sacerdos, dicto in medio altaris Kyrie, éléison, revertitur ad latus Epistolæ, ubi stans ante librum, extensis et iunctis ante pectus manibus, caput inclinans, dicit: Orémus, ac deinde: Flectámus génuia; et illico, manibus super*

altare extensis, ut seipsum sustineat, utrumque genu flectit ac, iunctis manibus, per aliquod temporis spatium in silentio orat; deinde dicit: *Leváte*, surgit, et manibus extensis, dicit orationem. Lectio nem sequentem eodem modo legit, ut infra de Epistola dicetur.

5. In Missa solemni cum dicitur Dóminus vobíscum et oratio, diaconus et subdiaconus stant retro post celebrantem. Flectámus génua et Leváte cantantur a diacono; celebrans omnesque alii utrumque genu flectunt, atque orant ut supra dictum est. Diaconus cantat Flectámus génua antequam genua flectat, Leváte autem priusquam surgat.

VI — De Epistola, graduali et aliis usque ad Offertorium

1. Dictis orationibus, celebrans positis super librum, vel super altare manibus, ita ut palmæ librum tangant, vel (ut placuerit) librum tenens, legit Epistolam intelligibili voce, et respondeatur a ministro: *Deo grátias*, et similiter, stans eodem modo, prosequitur graduale, *Alleluia*, et tractum, ac sequentiam, si dicenda sint. Quibus dictis, sacerdos, in Missis lectis, ipsem, seu minister portat librum missalis ad alteram partem altaris in latere Evangelii, et dum transit ante medium altaris, caput Crucis inclinat, et missale sic locat, ut posterior pars libri respiciat ipsum latus altaris, et non ad parietem, sive ad partem eius contra se directam.

2. Locato missali in altari, celebrans redit ad medium altaris, ibique stans iunctis manibus ante pectus, levatisque ad Déum oculis, et statim demissis, tum profunde inclinatus, dicit secreto: *Munda cor meum, et Iube, Dómine, benedícere. Dóminus sit in corde meo*, ut in Ordinario. Quibus dictis, vadit ad librum missalis, ubi stans versus illum, iunctis manibus ante pectus, dicit intelligibili voce: *Dóminus vobiscum. Rx. Et cum spíritu tuo.* Deinde pollice dexteræ manus signo crucis signat primo librum super principio Evangelii, quod est lecturus, postea seipsum in fronte, ore et pectore, dicens: *Sequéntia*, vel *Initium sancti Evangé-*

lii, etc. Rx. Glória tibi, Dómine. Tum, iunctis iterum manibus ante pectus, stans, ut supra, prosequitur Evangelium usque ad finem. Quo finito, minister stans in latere Epistolæ post infimum gradum altaris, respondeat: *Laus tibi, Christe*, et sacerdos, elevans parumper librum, osculatur principium Evangelii, dicens: *Per evangélia dicta etc., præterquam in Missis defunctorum, et nisi celebret coram Summo Pontifice, Cardinali et Legato Sedis Apostolicæ, vel Patriarcha, Archiepiscopo et Episcopo in eorum residentiis, quo casu defertur cuilibet prædictorum osculandus liber, et celebrans tunc non osculatur illum, nec dicit: Per evangélia dicta.* Cum autem nominatur IE-SUS, caput versus librum inclinat; et eodem modo versus librum genuflectit, cum in Evangelio est genuflectendum.

3. Dicto Evangelio, stans in medio altaris versus Crucem, elevans et extendens manus, incipit (si dicendum sit) *Credo*; cum dicit *in unum Deum*, iungit manus, et caput Crucis inclinat; quo erecto, stans ibidem iunctis ante pectus manibus, ut prius, prosequitur usque ad finem. Cum dicit *Iesum Christum*, caput Crucis inclinat. Cum dicit *Et incarnátus est*, usque ad *et homo factus est* inclusive, genuflectit. Cum dicit *simul adorátur*, caput Crucis inclinat. Cum dicit *Et vitam ventúri sæculi. Amen*, producit sibi manu dextera signum crucis a fronte ad pectus.

4. In Missa solemni subdiaconus, circa finem ultimæ orationis accipit ambabus manibus librum Epistolarum, deferens illum supra pectus, et facta altari genuflexione in medio, vadit ad partem Epistolæ contra altare, et cantat Epistolam, quam celebrans sedens auskulat. Epistola cantata, celebrans redit ad librum, et subdiaconus facit iterum genuflexionem in medio ac vadit ad celebrantem, et genuflectens osculatur eius manum, et ab eo benedicitur, præterquam in Missis defunctorum. Deinde celebrans legit, submissa voce, graduale, etc., usque ad *Munda cor meum exclusive*.

5. Postea celebrans in medio altaris exspectat donec subdiaconus missale in latere Evangelii colloca-

LXXVIII RITUS SERVANDUS IN CELEBRATIONE MISSÆ

verit et diaconus librum Evangeliorum in medio altaris deposuerit; deinde incensum imponit et benedicit more solito. Postea diaconus, genuflexus in supremo gradu, inclinatus dicit Munda cor meum, et accipiens librum Evangeliorum de altari, petit benedictionem a celebrante similiter genuflexus in superiori gradu altaris: et osculata illius manu, praecedentibus thuriferario, et duobus acolythis cum candelabris accessis de credentia sumptis, vadit cum subdiacono a sinistris ad locum Evangelii contra altare versus populum, ubi subdiacono librum tenente medio inter duos acolythos tenentes candelabra accensa, dicit: Dóminus vobíscum, iunctis manibus. Cum dicit: Sequéntia etc. signat librum in principio Evangelii, frontem, os et pectus: postea ter librum incensat, hoc est, in medio, a dexteris et a sinistris, et prosequitur Evangelium, iunctis manibus. Interim celebrans post datam diacono benedictionem retrahens se ad latus Epistolæ, ibi stat, iunctis manibus. Et cum diaconus dicit: Sequéntia sancti Evangélii, sacerdos etiam signat se: et cum nominatur IESUS, caput inclinat. Finito Evangelio sacerdos osculatur librum a subdiacono sibi delatum, dicens: Per evangéllica dicta, etc., et a diacono ter incensatur. Si sit coram Prælato in sua residentia, liber defertur ad Prælatum, ut supra, et ille incensatur, ut in Cærimoniali. Postea stans in medio altaris versus ad Crucem, incipit, si dicendum sit, Credo, stantibus post eum diacono et subdiacono, deinde ad altare accendentibus et cum eo prosequenter, ut dictum est ad Glória in excélsis.

6. Si autem sit prædicandum, concionator, finito Evangelio, prædicet, et sermone, sive concione expleta, dicatur Credo, vel, si non sit dicendum, cantetur antiphona ad Offertorium.

7. Cum vero in symbolo cantum fuerit: Et incarnátus est, diaconus accepta bursa de credentia, ambabus manibus eam defert elevatam cum solitis reverentiis ad medium altaris, in quo explicat corporale, et revertitur ad celebrantem. Cum non dicitur Credo subdiaconus defert bursam simul cum calice, ut infra dicetur.

8. In Missis cantatis Epistola a ministrante cani potest; secus sufficit ut legatur a celebrante, qui tamen potest Epistolam more solito canere. Si incensatiqnes fiant, celebrans antequam dicat Munda cor meum, in medio altaris incensum ponit et benedicit, et post verba Sequéntia vel Initium sancti Evangélii etc. ter missale incensat; postquam autem Evangelium cantaverit, celebrans non incensatur.

VII — De antiphona ad Offertorium et aliis usque ad Canonem

1. Dicto symbolo, vel, si non sit dicendum, post Evangelium vel homeliam, celebrans altare osculatur in medio, et, iunctis manibus ante pectus, ibidem a manu sinistra ad dexteram (ut dictum est supra), vertit se ad populum, et extendens ac iungens manus dicit Dóminus vobíscum, et iunctis manibus revertitur per eandem viam ad medium altaris, ubi extendens et iungens manus, caputque Crucis inclinans, dicit Orémus; tum iunctis, ut prius, manibus, dicit antiphonam ad Offertorium, et omnia quæ usque ad finem Missæ in medio altaris dicenda sunt, dicit ibidem stans versus ad altare, nisi ubi aliter ordinatur.

2. Antiphona ad Offertorium absoluta, discooperit calicem et ad latus Epistolæ sistit, et manu dextera amovet parvam pallam desuper hostiam, accipit patenam cum hostia, et ambabus manibus usque ad pectus eam elevatam tenens, oculis ad Deum elevatis, et statim demissis, dicit: Súscipe, sancte Pater, etc.

3. Si fuerint aliæ hostiæ non super patenam, sed super corporale, vel in alio calice, seu vase pro Communione populi consecrandæ, calicem illum, seu vas dextera discooperit, et intentionem suam etiam ad illas offerendas et consecrandas dirigens, dicit ut supra: Súscipe, etc. ut in Ordine Missæ. Quo dicto, patenam utraque manu tenens, cum ea facit signum crucis super corporale, et deponit hostiam circa medium anterioris partis corporalis ante se, et patenam ad manum dexteram aliquantulum

subtus corporale; quam, extenso calice, ut dicetur, cooperit purificatorio. Si autem adsit vas seu calix cum aliis hostiis, ipsum cooperit alia patena, vel palla.

4. Deinde in latere Epistolæ accipit calicem, purificatorio exterget, et sinistra tenens illius nodum, accipit ampullam vini de manu ministri (qui osculatur ipsam ampullam, non autem manum celebrantis) et ponit vinum in calicem. Deinde eodem modo tenens calicem, producit signum crucis super ampullam aquæ, et dicit: *Deus, qui humânae substântiae, et infundens parum aquæ in calicem prosequitur: Da nobis per huius aquæ et vini mystérium, etc.* Si vero celebrat pro defunctis, non facit signum crucis super aquam, sed imponit absque benedictione, dicens orationem ut supra.

5. Imposita aqua in calice et finita oratione prædicta, accipit manu dextera calicem discooperatum; et stans ante medium altaris, ipsum ambabus manibus elevatum tenens, videlicet cum sinistra pedem, cum dextera autem nodum infra cuppam, intentis ad Deum oculis offert, dicens: *Offérimus tibi, Dómine, etc.* Qua oratione dicta, facit signum crucis cum calice super corporale, et ipsum in medio post hostiam collocat, et palla cooperit. Deinde iunctis manibus super altare positis, aliquantulum inclinatus dicit secreto: *In spíitu humilitatis, etc.* Postea erectus, elevans oculos, manusque expandens, easque in altum porrectas statim iungens ante pectus (quod semper facit quando aliquid est benedicturus), dicit: *Veni, sanctificátor, etc.* Cum dicit: *et bénedic*, signat manu dextera communiter super hostiam et calicem, sinistra posita super altare.

6. Tum, iunctis ante pectus manibus, accedit ad latus Epistolæ, ubi stans, ministro aquam fundente, lavat manus, idest, extremitates digitorum pollicis et indicis, dicens psalmum: *Laudo inter innocentes, cum Glória Patri, etc.*; qui versus *Glória Patri* prætermittitur in Missis defunctorum, et in Missis de Tempore a dominica I Passionis usque ad feriam V in Cena Domini inclusive.

7. Celebrans, lotis manibus, eas tergit, et, illis ante pectus iunctis, revertitur ad medium altaris, ubi stans, oculosque ad Deum elevans, et statim demittens, manibus iunctis super altare, aliquantulum inclinatus, dicit secreto orationem: *Súscipe, sancta Trinitas, etc.* Qua dicta, manibus hinc inde extensis et super altare positis, osculatur illud in medio; tum, iunctis manibus ante pectus, demissisque oculis ad terram, a sinistra manu ad dexteram vertit se ad populum, et versus eum extendens et iungens manus, dicit voce aliquantulum elata: *Oráte, fratres, et secreto prosequens ut meum ac vestrum sacrificium, etc.* perficit circulum, revertens, iunctis manibus ante pectus, a manu dextera ad medium altaris. Et responso a ministro, vel a circumstantibus: *Suscípiat Dóminus sacrificium de mánibus tuis, etc.* (alioquin per seipsum, dicens: *sacrificium de mánibus meis*), ipse celebrans submissa voce dicit: *Amen.* Et manibus ante pectus extensis, ut fit ad orationem, stans in medio altaris versus librum, dicit absolute sine *Orémus* et sine alia interpositione orationem, vel orationes secretas. Cum dicit *Per Dóminum*, iungit manus: cum dicit *Iesum Christum*, caput inclinat: quod facit in prima oratione, et in ultima, si plures sint dicendæ.

8. In conclusione autem ultimæ secretæ, ad verba illa *Per ómnia sœcula sœculorum exclusive*, sacerdos stans in medio altaris, depositis super eo manibus hinc inde extensis, dicit convenienti et intelligibili voce præfationem. Cum dicit *Sursum corda*, manus elevat hinc inde ante pectus extensas. Cum dicit *Grátiás agámus*, manus iungit; cum dicit *Dómino Deo nostro*, oculos elevat, et statim Crucis caput inclinat. Responso *Dignum et iustum est*, elevatis et extensis ut prius manibus, prosequitur præfationem. Cum dicit *Sanctus*, iunctis ante pectus manibus, et inclinatus eadem voce prosequitur, ministro interim parvam campanulam pulsante. Cum dicit: *Benedictus qui venit in nōmine Dómini, etc.* erigit se, et signum crucis sibi producit a fronte ad pectus.

9. *In Missa solemni dicto Orémus,*

LXXX RITUS SERVANDUS IN CELEBRATIONE MISSÆ

diaconus et subdiaconus accedunt ad altare in latere Epistolæ: diaconus amovet calicem, si est in altari, vel, si est in credentia, ut magis decet, accipit eum de manu subdiaconi, qui illum cum patena et hostia, coopertum palla et velo a collo sibi pendente manu sinistra tenens, et alteram manum superponens velo, ne aliquid decidat, de credentia detulit, comitatus ab acolytho ampullas vini et aquæ portante; ipse diaconus calicem detegit, et dat patenam cum hostia celebranti, osculando eius manum: subdiaconus exterget calicem purificatorio; diaconus, accepta ampulla vini de manu subdiaconi, imponit vinum in calice: subdiaconus interim ampullam aquæ ostendens celebranti, dicit: Benedicite, Pater reverénde; qui facto versus eam signo crucis, dicit orationem: Deus, qui humánæ, etc., interim subdiaconus infundit paululum aquæ in calicem; diaconus illum celebranti dat, et pedem calicis tangens, seu bracchium dexterum celebrantis sustentans, cum eo dicit: Offérimus tibi, Dómine, etc., quem postea positum in altari, ut supra, palla cooperit. Subdiacono deinde stanti in latere Epistole ponit in dextera manu patenam, quam cooperit extremitate veli ab eius humero pendens: qui vadit post celebrantem ante medium altaris, et, facta genuflexione, ibi stat, sustinens eam elevatam usque ad finem orationis dominicæ, ut dicetur. In Missis autem defunctorum, patena non tenetur a subdiacono.

10. *Dicto Veni, sanctificátor, ut supra, celebrans, ministrante diacono naviculam, et dicente: Benedicite, Pater reverénde, ponit incensum in thuribulo, dicens: Per intercessiōnem, etc., ut in Ordine Missæ. Deinde accepto thuribulo per manum diaconi, nullam tunc faciens Crucis reverentiam, incensat oblata, ter dicens thuribulum super calicem et hostiam simul in modum crucis, et ter circum calicem et hostiam, scilicet bis a dextera ad sinistram, et semel a sinistra ad dexteram (diacono interim pedem calicis tenente manu dextera), dispensans verba in qualibet incensatione hoc modo. In prima incensatione: Incénsum istud. In secunda: a te benedictum. In tertia: ascéndat ad te, Dómine.*

In quarta: et descéndat super nos. In quinta et sexta: misericórdia tua. Deinde facta reverentia, incensat Crucem et altare, ut dictum est supra, assistente eodem diacono, interim dicens: Dirigátur, Dómine, oratio mea, etc.; et cum incensatur Crux, diaconus amovet calicem ad partem Epistolæ, et, incensata Crucis, reponit in loco suo. Cum reddit thuribulum diacono, dicit: Accéndat in nobis, etc. Et incensatur ab eo: deinde diaconus incensat chorum, et postremo subdiaconum tenentem patenam, et ipse diaconus incensatur a thuriferario, et thuriferarius postea incensat acolythos et populum. Celebrans, postquam incensatus fuerit, lavat manus, ministrantibus acolythis ampullam aquæ, cum pelvicula et manutergio.

In Missa cantata, si incensationes fiant, celebrans se gerit ut in Missa solemni, et in fine incensatur a ministrante, qui postea incensat clerum quoque et populum.

II. *Cum dicitur præfatio, diaconus et subdiaconus stant retro post celebrantem: et paulo antequam dicitur Sanctus, accedunt ad altare, ubi cum celebrante hinc inde dicunt Sanctus, et quæ sequuntur usque ad Canonem. Deinde diaconus accedit ad sinistram celebrantis, ei assistens dum dicitur Canon, nisi aliis sacerdos assistat, quia tunc ipse staret ad dexteram aliquantulum post celebrantem. Subdiaconus vero tunc stat post celebrantem.*

VIII — De Canone Missæ usque ad Consecrationem

I. *Finita præfatione, ut supra, sacerdos stans ante medium altaris versus ad illud, extendit et aliquantulum elevat manus, oculisque elevatis ad Deum, et sine mora devote demissis, ac manibus iunctis et super altare positis, profunde inclinatus incipit Canonem, secreto dicens: Te igitur, etc. ut in Ordine Missæ. Cum dicit uti accepta hábeas et benedicas, etc., prius osculatur altare in medio, deinde erigit se, et stat iunctis manibus ante pectus. Cum dicit hæc X dona, hæc X minera, hæc sancta X sacrificia, dextera manu signat ter communiter super hostiam et ca-*

licem. Deinde, extensis manibus ante pectus, prosequitur: *in primis quæ tibi offérimus, etc.*

2. Ubi dicit *una cum fámulo tuo Papa nostro N.*, exprimit nomen Papæ: Sede autem vacante verba prædicta omittuntur. Ubi dicitur *et Antistite nostro N.*, specificatur nomen Patriarchæ, Archiepiscopi, vel Episcopi Ordinarii diœcesis in qua Sacrum facit, et non alterius superioris, etiamsi celebrans sit omnino exemptus, vel sub alterius Episcopi iurisdictione. Si vero Episcopus Ordinarius illius loci, in quo Missa celebratur, sit vita functus, prædicta verba omittuntur, quæ etiam omittuntur ab iis qui Romæ celebrant. Si celebrans est Episcopus, Archiepiscopus vel Patriarcha, omissis prædictis verbis, eorum loco dicit: *et me indigno servo tuo.* Summus autem Pontifex cum celebrat, omissis verbis: *una cum fámulo tuo Papa nostro N.*, et *Antistite nostro N.*, dicit: *una cum me indigno fámulo tuo, quem gregi tuo præesse voluisti.* Et continuant omnes, ut sequitur: *et ómnibus orthodóxis, etc.*

3. Cum dicit: *Meménto, Dómine,* elevans et iungens manus usque ad faciem vel pectus, sic iunctis manibus stat paulisper in quiete, demissso aliquantulum capite, faciens commemorationem vivorum Christi fidelium ad suam voluntatem, quorum nomina, si vult, secreto commemorat: non tamen necesse est ea exprimere, sed mente tantum eorum memoriam habeat. Potest etiam celebrans, si pro pluribus orare intendit, ne circumstantibus sit morosus, ante Missam in animo proponere sibi omnes illos, tam vivos quam defunctos, pro quibus in ipsa Missa orare intendit, et hoc loco generaliter unico contextu ipsorum vivorum commemorationem agere, pro quibus ante Missam orare proposuit in Missa.

4. Commemoratione vivorum facta, demisis et extensis, ut prius, manibus, continuat: *Et ómnium circumstantium, etc.* Similiter stans prosequitur: *Communicantes.* Cum dicit *Iesu Christi*, caput inclinat: in conclusione, quando dicit *Per eúndem iungit manus.* Cum dicit: *Hanc igitur oblationem, expandit manus simul super oblata, ita ut*

palmæ sint apertæ versus ac supra calicem et hostiam, quas sic tenet usque ad illa verba *Per Christum Dóminum nostrum.* Tunc enim iungit manus et sic prosequitur: *Quam oblationem tu, Deus, in ómnibus, quæsumus, et cum dicit bene ✠ dictam, adscrip ✠ tam, ra ✠ tam, communiter signat ter super hostiam et calicem simul: deinde cum dicit ut nobis Cor ✠ pus, separatim signat semel super hostiam tantum; et cum dicit et San ✠ guis, semel super calicem tantum: deinde elevans et iungens manus ante pectus, prosequitur: fiat dilectissimi Fílli tui Dómini nostri Iesu Christi, et inclinans caput, extergit, si opus fuerit, pollices et indices super corporale, et dicit secreto, ut prius: Qui pridie quam paterétur: et accipiens pollice et indice dexteræ manus hostiam, et eam cum illis ac indice et pollice sinistræ manus tenens, stans erectus ante medium altaris, dicit: accépit panem in sanctas ac venerabiles manus suas, elevansque ad cælum oculos et statim demittens, dicit: et elevatis oculis in cælum ad te Deum Patrem suum omnipoténtem, caputque aliquantulum inclinans, dicit: *tibi grátias agens,* et tenens hostiam inter pollicem et indicem sinistræ manus, dextera producit signum crucis super eam, dicens: *bene ✠ dixit, fregit, dedítque discipulis suis, dicens: Accípite et manducáte ex hoc omnes.**

5. Si adsit vas cum aliis hostiis consecrandis, antequam accipiat hostiam, discooperit manu dextra calicem, seu vas aliarum hostiarum. Cum autem finierit supradicta verba, cubitis super altare positis, distincte et reverenter profert verba consecrationis super hostiam et simul super omnes, si plures sint consecrandæ; et hostiam suam pollicibus et indicibus tantum tenens dicit: *Hoc est enim Corpus meum.* Quibus prolatis, celebrans tenens hostiam inter pollices et indices prædictos super altare, reliquis manuum digitis extensis et simul iunctis (et hostiis, si plures sint consecratæ, in loco, in quo a principio Missæ positæ sunt, super corporale vel in alio vase aut calice demissis), genuflexus eam adorat. Tunc se erigens, quantum commode potest, elevat in altum hostiam,

LXXXII RITUS SERVANDUS IN CELEBRATIONE MISSÆ

et intentis in eam oculis (quod et in elevatione calicis facit) populo reverenter ostendit adorandam; et mox sola manu dextera ipsam reverenter reponit super corporale in eodem loco unde eam levavit, et deinceps pollices et indices non disiungit, nisi quando hostiam consecratam tangere vel tractare debet, usque ad ablutionem digitorum post Communionem.

6. *Reposita hostia consecrata super corporale, genuflexus ipsam veneratur; si adsit vas aliarum hostiarum, patena vel palla cooperit, ut supra. Minister paulo ante Consecrationem campanulæ signo fideles moneat. Deinde dum celebrans elevat hostiam, manu sinistra elevat fimbrias posteriores planetæ, ne ipsum celebrantem impedit in elevatione bracchiorum; quod et facit in elevatione calicis; et manu dextera pulsat campanulam ter ad unamquamque elevationem, vel continuante quousque sacerdos deponat hostiam super corporale, et similiter postmodum ad elevationem calicis.*

7. *Celebrans, adorato Sacramento, surgit, et discooperit calicem, in quem, si opus sit, extergit digitos, quod semper faciat si aliquod fragmentum digitis adhaereat; et stans erectus dicit: Simili modo postquam cenatum est, et ambabus manibus accipiens calicem iuxta nodum infra cuppam, et aliquantulum illum elevans, ac statim deponens, dicit: accipiens et hunc præclarum Cálícem in sanctas ac venerabiles manus suas, etc. Cum dicit item tibi grátiás agens, caput inclinat; cum dicit benedixit, sinistra calicem infra cuppam tenens, dextera signat super eum; et prosequens deditique discípulis suis, etc., et ambabus manibus tenens calicem, videlicet sinistra pedem, dextera nodum infra cuppam, cubitis super altare positis, profert attente et continuante, ut supra, verba consecrationis Sanguinis: Hic est enim Calix, etc. Quibus dictis, reponit calicem super corporale, dicens: Hæc quotiescumque feceritis, etc., genuflexus Sanguinem reverenter adorat. Tum se erigit, et accipiens calicem discooperit cum Sanguine ambabus manibus, ut prius, elevat eum, et erectum quantum commode potest,*

ostendit populo adorandum: mox ipsum reverenter reponit super corporale in locum pristinum, et manu dextera palla cooperit, ac genuflexus Sacramentum veneratur.

8. *In Missa solemni ad finem præfationis accenduntur duo saltem intorticia ab acolythis, que extinguuntur post elevationem Calicis, nisi aliqui sint communicandi, et tunc extinguuntur post Communionem. In diebus etiam ieuniorum et in Missis defunctorum tenentur accensa usque ad Communionem. Cum autem celebrans dicit: Quam oblationem, etc., diaconus accedit ad eius dexteram, et ibi in superiori gradu altaris genuflexus, cum Sacramentum elevatur, fimbrias planetæ elevat, et quando opus est, se erigens, calicem discooperit et cooperit, et cum celebrante genuflectit. Subdiaconus genuflectit in loco suo. Thuriferarius genuflexus in latere Epistolæ ter incensat hostiam, cum elevatur, et similiter calicem, posito incenso in thuribulo absque benedictione; quod servatur etiam in Missis cantatis in quibus incensationes fiunt. Deposito calice, diaconus redit ad librum, nisi aliis assistat. Ceteri surgunt et stant in locis suis.*

IX — De Canone post Consecrationem usque ad orationem dominicam

1. *Reposito calice et adorato, sacerdos stans ante altare, extensis manibus ante pectus, dicit secreto: Unde et mémores, etc. Cum dicit de tuis donis ac datis, iungit manus ante pectus: et cum dicit hóstiam Χ puram, hóstiam Χ sanctam, hóstiam Χ immaculátam, manu sinistra posita super altare intra corporale, dextera signat ter communiter super hostiam et calicem, et semel super hostiam tantum, et semel super calicem tantum, dicens: Panem Χ sanctum vitæ ætérnæ, et Cálícem Χ salútis perpétuæ; deinde stans ut prius extensis manibus, prosequitur: Supra quæ propítio, etc. Cum dicit: Supplices te rogámus, etc. inclinat se ante medium altaris, manibus iunctis super illo positis. Cum dicit ex hac altáris participatióne, osculatur altare, manibus hinc inde super corporale positis. Cum*

RITUS SERVANDUS IN CELEBRATIONE MISSÆ LXXXIII

dicit *sacosánctum Filii tui*, iungit manus; et dextera signans semel super hostiam tantum, et semel super calicem, sinistra super corporale posita, dicit: *Cor Christus pus, et Sán Christuñem sumpsérimus*, et cum dicit *omni benedictione Christi cælesti*, seipsum signat a fronte ad pectus signo crucis, sinistra posita infra pectus, et prosequitur *et grátia repleámur*. Cum dicit *Per eúndem*, iungit manus.

2. Cum dicit *Meménto étiam, Dómine, famulórum familiarumque tuárum, etc.*, extensis et iunctis manibus ante pectus, et usque ad faciem elevatis, et intentis oculis ad Sacramentum super altare, facit commemorationem Fidelium defunctorum, de quibus sibi videtur, eodem modo ut dictum est de commemoratione vivorum. Qua commemoratione facta, stans ut prius extensis manibus, prosequitur: *Ipsis, Dómine, et omnibus in Christo, etc.* et in fine, ad *Per eúndem*, iungit manus, et caput inclinat.

3. Cum dicit *Nobis quoque peccatóribus, vocem aliquantulum ele-
vat et dextera manu pectus sibi
percutit, sinistra posita super cor-
porale, et prosequitur secreto: fá-
mulis tuis, etc.*, stans manibus ex-
tensis, ut prius. Cum dicit *Per
Christum Dóminum nostrum. Per
quem hæc ómnia, Dómine, semper
bona creas*, iungit manus ante pectus: deinde manu dextera ter signans communiter super hostiam et calicem, dicit: *sancti Christi ficas, vivi Christi ficas, bene Christi dicas, et præstas nobis*. Postea discooperit manu dextera calicem, et genuflexus Sacramentum adorat: tum se erigit, et reverenter accipit hostiam inter pollicem et indicem dexteræ manus, et cum ea super calicem, quem manu sinistra tenet circa nodum infra cuppam, signat ter a labio ad labium, dicens: *Per ipso Christum, et cum ipso Christo, et in ipso Christo*. Et similiter cum hostia signat bis inter calicem et pectus, incipiens a labio calicis, et dicit: *est tibi Deo Patri omnipotenti, in unitate Spiritus Sancti*. Deinde tenens manu dextera hostiam super calicem, sinistra calicem, elevat eum aliquantulum simul cum hostia, dicens: *omnis honor et gloria, et statim utrumque deponens*,

hostiam collocat super corporale, et si opus sit, digitos extergit, ut supra; ac pollices et indices ut prius iungens, calicem palla cooperit, et genuflexus Sacramentum adorat.

4. In Missa solemni cum celebrans dicit: *Per quem hæc ómnia, etc., diaconus, facta Sacramento genuflexione, accedit ad dexteram celebrantis, et quando opus est discooperit calicem, et cum celebrante adorat, similiter cooperit, et iterum genuflectit*. Cum incipit Pater noster, idem vadit retro post celebrantem, facta prius Sacramento genuflexione, ubi stat, dum dicitur oratio dominica.

X — De oratione dominica et aliis usque ad factam Communionem .

1. Celebrans, cooperto calice adoratoque Sacramento, erigit se, et manibus extensis hinc inde super altare intra corporale positis, dicit intellegibili voce: *Per ómnia sæculórum, et cum dicit Orémus*, iungit manus, caput Sacramento inclinans. Cum incipit Pater noster, extendit manus, et stans oculis ad Sacramentum intentis, prosequitur usque ad finem. Responso a ministro *Sed libera nos a malo*, et a celebrante, submissa voce, *Amen*, manu dextera, pollice et indice non disiunctis, patenam aliquantulum purificatorio extergens, eam accipit inter indicem et medium digitos; quam tenens super altare erectam, sinistra super corporale posita, dicit secreto: *Libera nos, quæsumus, etc.*

2. Antequam celebrans dicat *Da propitius pacem*, elevat manu dextera patenam de altari, et seipsum cum ea signat signo crucis, dicens: *Da propitius pacem in diébus nostris*. Cum signat se, manum sinistram ponit infra pectus; deinde patenam ipsam osculatur, et prosequens *ut ope misericordiae tuæ, etc.*, submittit patenam hostiæ, quam indice sinistro accommodat super patenam, discooperit calicem, et genuflexus Sacramentum adorat; tum se erigens, accipit hostiam inter pollicem et indicem dexteræ manus, et cum illis ac pollice et indice sinistræ manus eam super calicem tenens, reverenter frangit per medium,

LXXXIV RITUS SERVANDUS IN CELEBRATIONE MISSÆ

dicens *Per eundem Dóminum nostrum Iesum Christum Filium tuum, et medium partem, quam inter pollicem et indicem dexteræ manus tenet, ponit super patenam; de alia media, quam sinistra manus tenet, frangit cum pollice et indice dexteræ manus particulam, prosequens Qui tecum vivit et regnat, et eam inter ipsos dexteræ manus pollicem et indicem retinens, partem maiorem, quam sinistra tenet, adiungit medie super patenam positæ, interim dicens in unitate Sp̄ritus Sancti Deus; et particulam hostiæ, quam in dextera manu retinuit, tenens super calicem, quem sinistra per nodum infra cuppam retinet, intellegibili voce dicit Per ómnia sæcula sæculórum. Rx. Amen, et cum ipsa particula signans terra labio ad labium calicis, dicit Pax + Dómini sit + semper vobis + cum. Responso per ministrum Et cum sp̄itu tuo, particulam quam dextera manu tenet, immittit in calicem dicens secreto: Hæc commixtio, et consecratio Córporis, etc. Deinde pollices et indices super calicem aliquantulum tergit et iungit, calicem palla cooperit, et genuflexus Sacramentum adorat, surgit, et stans iunctis manibus ante pectus, inclinatus versus Sacramentum, dicit intellegibili voce: Agnus Dei, qui tollis peccáta mundi; et dextera percutiens sibi pectus, sinistra super corporale posita, dicit miserere nobis, et deinde non iungit manus, sed iterum percudit sibi pectus, cum dicit secundo miserere nobis, quod et tertio facit, cum dicit dona nobis pacem.*

3. Tunc manibus iunctis supra altare positis, oculisque ad Sacramentum intentis, inclinatus dicit secreto: Dómine Iesu Christe, etc. Qua oratione finita, si est daturus pacem, osculatur altare in medio et instrumentum pacis ei porrectum a ministro iuxta ipsum ad dexteram, hoc est, in latere Epistolaræ, genufexo, et dicit: Pax tecum. Minister respondet: Et cum sp̄itu tuo. Si non adsit qui huiusmodi instrumento pacem recipiat a celebrante, pax non datur, etiamsi illius datio Missæ conveniat; nec osculatur altare, sed, dicta præmissa oratione, statim subiungit alias orationes ut in Ordine Missæ.

4. Si vero celebret pro defunctis non percutit pectus ad Agnus Dei, quia dicit Dona eis réquiem, nec dicit primam orationem Dómine Iesu Christe, qui dixisti Apóstolis tuis, etc., non dat pacem, sed dicit alias duas sequentes orationes Dómine Iesu Christe, Fili Dei vivi, etc., et Percéptio Córporis tui, etc. Quibus orationibus dictis, genuflectens Sacramentum adorat, et se erigens dicit: Panem cælestem accípiam, etc.; quo dicto, dextera manu accipit de patena reverenter ambas partes hostiæ, et collocat inter pollicem et indicem sinistræ manus, quibus patenam inter eundem indicem et medium digitos supponit, et eadem manu sinistra tenens partes huiusmodi super patenam inter pectus et calicem, parum inclinatus, dextera tribus vicibus percutit pectus suum, interim etiam tribus vicibus dicens voce aliquantulum elevata: Dómine, non sum dignus: et secreto prosequitur ut intres, etc. Quibus tertio dictis, ex sinistra accipit ambas partes prædictas hostiæ inter pollicem et indicem dexteræ manus, et cum illa supra patenam signat se ipsum signo crucis, ita tamen ut hostia non egrediatur limites patenæ, dicens: Corpus Dómini nostri Iesu Christi custodiāt animam meam in vitam æternam. Amen: et se inclinans, cubitis super altare positis, reverenter easdem ambas partes sumit: quibus sumptis, deponit patenam super corporale, et erigens se, iunctis indicibus et pollicibus, ambas quoque manus ante faciem iungit, et aliquantulum quiescit in meditatione sanctissimi Sacramenti. Deinde depositis manibus dicit secreto: Quid retribuam Dómino pro ómnibus que retribuit mihi? et interim discooperit calicem, genuflectit, surgit, accipit patenam, inspicit corporale, colligit fragmenta cum patena, si qua sint in eo, patenam quoque diligenter cum pollice et indice dexteræ manus super calicem extergit et ipsos digitos, ne quid fragmentorum in eis remaneat.

5. Post extersionem patenæ, iunctis pollicibus et indicibus, calicem dextera manu infra nodum cuppæ accipit, sinistra patenam, dicens Cálicem salutáris, etc., et signans se signo crucis cum calice, dicit:

Sanguis Domini nostri, etc., et manu sinistra supponens patenam calici, stans reverenter, sumit totum Sanguinem cum particula in calice posita. Quibus sumptis, dicit secreto: *Quod ore sumpsimus, etc.*, et super altare porrigit calicem ministro in latere Epistolæ, quo vinum fundente, se purificat: deinde vino et aqua abluit pollices et indices super calicem, quos abstergit purificatorio interim dicens *Corpus tuum, Domine, quod sumpsisti, etc.* Ablutionem sumit, et exterget os et calicem purificatorio: quo facto purificatorium extendit super calicem et desuper patenam ac super patenam parvam pallam; et, plicato corporali, quod reponit in bursam, cooperit calicem velo, et bursam desuper ponit, et collocat in medio altaris, ut in principio Missæ.

6. Si qui sunt communicandi in Missa, paulo antea ministrans campanulæ signo eos moneat. Sacerdos autem, post sumptionem Sanguinis, calicem parum ad latus Evangelii collocat, intra tamen corporale, et palla tegit. Deinde, si particulæ super corporale consecratæ sint, facta genuflexione, eas super patenam ponit; si particulæ in eadem Missa intra pyxidem consecratæ sunt, pyxidem collocat in medio corporali, eam discooperit et genuflectit; si vero administrandæ sunt particulæ iam antea consecratæ, aperto tabernaculo genuflectit, pyxidem extrahit et discooperit. Postea accipit manu sinistra pyxidem seu patenam cum Sacramento, dextera vero sumit unam particulam, quam inter pollicem et indicem tenet aliquantulum elevatam super pyxidem seu patenam, et conversus ad communicandos in medio altaris, dicit: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Deinde dicit: *Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, et sanabitur anima mea.* Quibus verbis tertio repetitis, accedit ad eorum dexteram, hoc est, ad latus Epistolæ, et unicuique porrigit Sacramentum, faciens cum eo signum crucis super pyxidem vel patenam, et simul dicens: *Corpus Domini nostri Iesu Christi custodiatur animam tuam in vitam æternam. Amen.*

7. Fidelibus communicatis, celebrans ad altare revertitur. Dein-

de: si particulæ super corporale posite erant, exterget illud cum patena, et si qua in eo fuerint fragmenta, in calicem immittit; si particulæ in pyxide inveniuntur, eam super corporale deponit, cooperit, in tabernaculo reponit, genuflectit et ostiolum claudit. Postea in calicem immittit fragmenta quæ forte inveniuntur in patina sub mento communicantium apposita. Deinde dicit secreto: *Quod ore sumpsimus, Domine, etc.*, et se purificat, dicens: *Corpus tuum, Domine, quod sumpsisti, etc.*, et alia facit ut supra. Si in altari desit tabernaculum, et pyxis cum particulis consecratis super altare maneat usque ad finem Missæ, ea serventur quæ feria V in Cena Domini præscribuntur versus finem Missæ.

8. In Missa solemni diaconus stans retro post celebrantem, cum in oratione dominica dicitur *Et dimitte nobis debita nostra, facta ibidem genuflexione, vadit ad dexteram celebrantis, et subdiaconus circa finem orationis dominicæ, facta itidem genuflexione, revertitur ad altare, et stans in latere Epistolæ porrigit patenam diacono, qui eam discooperit, et purificatorio abstergens dat celebranti, illius manum osculando, et quando opus est, discooperit et cooperit calicem, et cum celebrante adorat.* Subdiaconus, reddit patena et deposito velo, quod ab humeris eius pendebat, genuflectit, et descendit retro post celebrantem, et cum dicitur *Pax Domini, iterum genuflexens, accedit ad sinistram celebrantis, et simul dicunt Agnus Dei.* Deinde facta ibidem Sacramento genuflexione, redit post celebrantem. Diaconus vero a dexteris genuflexus exspectat pacem: et cum celebrans osculatur altare, ipse se erigens simul osculatur illud extra corporale, et a celebrante dicente *Pax tecum, complexus accipit pacem sinistris genis sibi invicem appropinquantibus, et ei responderet* Et cum spiritu tuo. Postea iterum Sacramento in altari adorato, vertit se ad subdiaconum retro post celebrantem, et similiter dat ei pacem. Subdiaconus accepta pace a diacono et facta altari genuflexione, comitatus ab acolytho vadit ad chorum, et dat pacem primo cuiusque ordinis, dignioribus prius deinde minus dignis; et reversus

LXXXVI RITUS SERVANDUS IN CELEBRATIONE MISSÆ

ad altare, facta genuflexione, dat pacem acolytho qui ipsum comitaverat, qui et aliis acolythis circa altare dat pacem: deinde subdiaconus vadir ad dexteram celebrantis, et quando opus est, discooperit calicem, accipit ampullam vini, et infundit quando celebrans vult purificare. Diaconus post datam pacem subdiacono vadir ad librum: et, dum celebrans se communicat, stant ipse et subdiaconus profunde inclinati versus altare.

9. In Missa pontificali, assistens accipit et defert pacem, ut in Cæmeriali habetur. Si in Missa solemini fiat Communio, omnia serventur, ut supra, sed prius communicet diaconum et subdiaconum, deinde ceteros per ordinem. Interim a choro canitur antiphona ad Communionem.

XI — De antiphona ad Communionem et orationibus post Communionem

*1. Celebrante purificato, dum calicem collocat in altari, liber Missalis defertur per ministrum ad latus Epistolæ, et collocatur ut in Introitu. Ipse autem minister genuflectit iuxta latus Evangelii, ut in principio Missæ. Deinde celebrans, stans iunctis manibus, legit antiphonam ad Communionem; qua lecta, iunctis itidem manibus ante pectus, vadir ad medium altaris, et eo osculato, vertit se ad populum a manu sinistra ad dexteram, et dicit: *Dóminus vobiscum*, et per eandem viam redit ad librum, dicit orationes post Communionem, eisdem modo, numero et ordine, ut dictæ sunt orationes initio Missæ. Quibus finitis, claudit librum, et iungens manus ante pectus, revertitur ad medium altaris, ubi eo osculato, vertit se ad populum, et dicit, ut supra, *Dóminus vobiscum*; quo dicto, stans iunctis manibus ante pectus versus populum, dicit, si dicendum, est: *Ite, missa est*, et per eandem viam revertitur ad altare. Si vero non sit dicendum, dicto *Dóminus vobiscum*, revertitur eodem modo per eandem viam ad medium altaris, ubi stans versus ad illud, iunctis ante pectus manibus, dicit: *Benedicámus Dómino*. In Missis autem defunctorum eodem modo*

*stans versus altare, dicit: *Requiescant in pace*.*

*2. In Quadragesima autem a feria IV cinerum usque ad feriam IV Hebdomadæ sanctæ, in Missa feriae, postquam celebrans dixit orationes post Communionem cum suis solitis conclusionibus, antequam dicat *Dóminus vobiscum*, stans in eodem loco ante librum dicit: *Orémus. Humiliáte capita vestra Deo*, caput inclinans, et extensis manibus, subiungit eadem voce orationem super populum, ibidem positam, qua finita, osculatur altare, et vertens se ad populum dicit: *Dóminus vobiscum*, et alia ut supra.*

*3. In Missa soleimi diaconus defert librum Missalis ad latus Epistolæ, deinde vadir retro post celebrantem, subdiaconus vero vadir ad latus Evangelii, ubi calicem mundat, aptat cum purificatorio, patena et palla cooperit, plicat corporale, reponit in bursam, et illam ponit super calicem coopertum velo, quem collocat in altari, vel super credentia ut prius: postea redit ad locum suum retro post diaconum: qui cum dicit *Ite, missa est*, cum celebrante vertit se ad populum: et in Quadragesima, dicto per celebrantem *Orémus*, diaconus in latere Epistolæ vertens se ad populum, iunctis manibus dicit, ut supra, *Humiliáte*, etc.; quo dicto vertit se versus altare a tergo celebrantis, et celebrans dicit orationem super populum.*

*In Missis cantatis *Ite, missa est*, vel *Benedicámus Dómino*, vel *Requiescant in pace ab ipso celebrante canuntur*.*

XII — De benedictione in fine Missæ et Evangelio sancti Ioannis

*1. Dicto *Ite, missa est*, vel *Benedicámus Dómino*, vel *Requiescant in pace*, celebrans ante medium altaris stans iunctis manibus super eo, inclinatus dicit secreto: *Pláceat tibi, sancta Trinitas*, etc. Quo dicto, extensis manibus hinc inde super altare positis, ipsum in medio osculatur: tum erigens se, adhuc stans versus illud, elevat ad cælum oculos et manus, quas extendit et iungit, caputque Crucis inclinans, dicit voce intellegibili: *Benedicat vos omnipotens Deus*, et iunctis ma-*

RITUS SERVANDUS IN CELEBRATIONE MISSÆ LXXXVII

nibus, ac demissis ad terram oculis, vertens se ad populum a sinistro latere ad dexterum, extensa manu dextera, iunctisque digitis, et manu sinistra infra pectus posita, semel benedicit populo dicens: *Pater, et Filius, † et Spiritus Sanctus.* *R. Amen;* et circulum perficiens accedit ad latus Evangelii, ubi dicto *Dóminus vobíscum, et R.* *Et cum spíritu tuo,* pollice dextero signans primum signo crucis altare, seu librum in principio Evangelii, deinde frontem, os et pectus, dicit: *Inítium sancti Evangélii secúndum Ioánnem,* vel *Sequéntia sancti Evangélii,* ut dictum est in rubricis generalibus, et *R. Glória tibi, Dómine,* iunctis manibus legit Evangelium *In princípio,* vel aliud ut convenit. Cum dicit *Et Verbum caro factum est,* genuflectit versus latus Evangelii, et surgens prosequitur ut prius: quo finito, minister stans a parte *Pistolæ* respondet *Deo grátias.*

2. Si celebrans in altari vertit faciem ad populum, non vertit se, sed stans ut erat, benedicit populo, ut supra, in medio altaris; deinde accedit ad latus Evangelii, et dicit Evangelium S. Ioannis.

3. Si celebravit coram Summo Pontifice, Cardinali, et Legato Sedi Apostolicæ, vel Patriarcha, Archiepiscopo et Episcopo in provincia, civitate, vel diœcesi sua existente, celebrans dicto *Pláceat tibi, sancta Trinitas, etc.*, dicit: *Benedicat vos omnipotens Deus,* et convertens se ad Summum Pontificem genuflexus, ad Cardinalem vero, et Legatum, vel alium ex supradictis Prælatis, capite inclinato, quasi licentiam benedicendi petens, prosequitur: *Pater, et Filius, † et Spiritus Sanctus,* benedicens adstantes a parte ubi non adest Pontifex, Cardinalis, Legatus aut Prælatus prædicti. Si autem celebravit coram Patriarcha, Archiepiscopo, et Episcopo extra eorum provinciam, civitatem, vel diœcesim constitutis, eis absque alio respectu, ut ceteris qui intersunt, more consueto benedicit.

4. In Missis in quibus dictum est *Benedicámus Dómino vel Requíescant in pace,* celebrans non dat benedictionem, sed, dicto *Pláceat tibi, sancta Trinitas,* ut supra, et altari osculato, si dicendum sit ultimum Evangelium, accedit ad latus Evan-

gelii, ibique dicit initium Evangelii secundum Ioannem *In principio.*

5. Si vero ultimum Evangelium omitendum sit, iuxta rubricas, celebrans, data benedictione, vel si etiam benedictio omittenda sit, osculato altari, recedit. Si celebravit coram Summo Pontifice, Cardinali, et Legato Sedi Apostolicæ, vel Patriarcha, Archiepiscopo et Episcopo, convertit se ad illum coram quo ex prædictis celebavit, et facit reverentiam convenientem. Si non celebavit coram aliquo prædictorum, huiusmodi reverentiam prætermittit.

6. Quibus omnibus absolutis, sacerdos accipit sinistra calicem, dexteram ponens super bursam, ne aliquid cadat, descendit ante infimum gradum altaris, et, ibi in medio vertens se ad illud, se profunde inclinat (vel, si in eo est tabernaculum sanctissimi Sacramenti, genuflectit); et, facta reverentia, accipit birerum a ministro, caput cooperit, ac præcedente eodem ministro, eo modo quo venerat, redit ad sacristiam, interim dicens antiphonam *Trium puerórum* et canticum *Benedicite,* vel alias preces quas maluerit. Postquam paramenta deposuerit, gratiarum actionem per temporis spatium convenientis protrahit, preces infrascriptas persolvens, vel alias pro sua devotione.

7. *In Missa solemni celebrans, eadem voce et modo quo in Missis lectis, semel tantum benedicit populo, nisi sit Episcopus vel Abbas, ut infra: et dicto Evangelio secundum Ioannem, discedit cum ministris ordine et modo quo venerat.*

8. *Episcopus autem, vel Abbas benedictus habens usum pontificium, ter benedicit populo, etiam in Missis lectis.*

XIII — De his quæ omittuntur in Missa defunctorum

1. In Missa defunctorum ante confessionem non dicitur psalmus *Iúdica me, Deus,* sed, pronuntiata antiphona *Introibo ad altare Dei,* et responso a ministro *Ad Deum, qui lætitiat, etc.,* dicitur *V. Adiutorium nostrum,* et confessio, cum reliquis ut supra. Cum celebrans ad altare incipit antiphonam ad In-

LXXXVIII RITUS SERVANDUS IN CELEBRATIONE MISSÆ

troitum, non signat se, sed, manu dextera extensa, facit signum crucis super librum, quasi aliquem benedicens, sinistra super altare posita. Non dicitur *Glória Patri*, sed post psalmum repetitur: *Réquiem aeternam*; nec dicitur *Glória in excelsis*, nec *Alleluia*, nec *Iube, Dómine, benedicere*, nec *Dóminus sit in corde meo*; nec osculatur librum in fine, nec dicitur *Per evangélica dicta*. Non dicitur *Credo*, non benedicitur aqua in calicem fundenda; dicitur tamen oratio *Deus, qui humánæ substántiæ, etc.* Cum lavat manus, in fine psalmi *Lavábo inter innocéntes*, non dicitur *Glória Patri*. Ad *Agnus Dei* non dicitur *miserére nobis*, cuius loco dicitur: *dona eis réquiem*, nec tertio *dona nobis pacem*, cuius loco dicitur: *dona eis réquiem sempitérnam*; neque percutitur pectus. Non dicitur prima oratio ante Communionem, scilicet *Dómine Iesu Christe, qui dixisti Apóstolis tuis, etc.*, nec datur pax. In fine non dicitur *Ite, missa est* nec *Benedicámus Dómino*, sed: *Requiescant in pace*. Et non datur benedictio: sed dicto *Pláceat*, et osculato altari, dicitur, ut supra: *In principio erat Verbum, etc.* Alia omnia ut in aliis Missis.

2. *In Missa solemni non incensatur altare ad Introitum, et subdiaconus, finita Epistola, non osculatur manum celebrantis, nec benedicitur: diaconus non petit benedictionem, nec osculatur celebrantis manum: non tenentur luminaria ad Evangelium, nec portatur incensum, sed duo tantum acolythi sine candelabris stant unus a dextris et alter a sinistris subdiaconi tenentis librum Evangeliorum. Non incensatur liber, nec in fine celebrans: nec defertur liber Evangeliorum osculandus. Oblata et altare incensantur ut supra: incensatur solus celebrans, et non incensantur alii. Subdiaconus non tenet patenam post celebrantem; sed tempore elevationis Sacramenti genuflexus in latere Epistolæ, illud incensat. Ministri cum aliquid porrigunt celebranti, in hac Missa non osculantur eius manum, neque rem quæ porrigitur.*

3. *Si distribuendæ sunt candelæ, distribuantur post Epistolam, et accendantur ad Evangelium, ad elevationem Sacramenti, et post Missam,*

dum fit absolutio. Si habendus est sermo, habeatur, finita Missa, ante absolutionem.

XIV — De agendis si sacerdos bis vel ter eodem die celebret

1. Sacerdos, qui in festo Nativitatis Domini vel in Commemoratione omnium Fidelium defunctorum, duas vel tres Missas sine intermissione, id est quin ab altari discedat, celebrat:

a) In prima et secunda Missa, si aliam sit immediate celebratus, sumpto divino Sanguine, calicem nec purificat nec abstergit, sed eum ponit super corporale et palla tegit. Deinde iunctis manibus dicit: *Quod ore sumpsimus, etc.*, et postea in vase cum aqua parato digitos abluit, dicens: *Corpus tuum, Dómine, etc.*, et abstergit. His peractis, calicem super corporale adhuc manentem, deducta palla, iterum disponit et cooperit, uti moris est, scilicet purificatorio linteo, deinde patena cum hostia consecranda, et palla, ac demum velo. Calix vero extra corporale ne statuatur. Si per inadvertentiam ablutiones cum vino sumpserit, celebrare nihilominus potest secundam et tertiam Missam, etiam ante tres horas, si necessarium sit. De cetero Missa more solito completur.

b) In secunda et tertia Missa, si aliani Missam immediate antea celebraverit, ad Offertorium, ablatto velo a calice, hunc parumper versus latus Epistolæ collocat, intra tamen corporale; factaque hostiæ oblatione, calicem purificatorio non abstergit, sed eum intra corporale relinquens, leviter elevat, vinumque et aquam eidem infundit, ipsumque calicem, nullatenus ab intus abstersum, offert. Cetera omnia more solito peraguntur.

2. Sacerdos qui plures Missas cum intermissione celebrat, prioribus in Missis duas ablutiones a rubricis prescriptas sumere debet. Si sequentem Missam ante tres horas celebratus sit, aqua tantum in ablutionibus adhibenda est; si vero per inadvertentiam vinum quoque sumpserit, sequentem Missam nihilominus, etiam ante tres horas, celebrare potest, si necesse sit.

DE DEFECTIBUS

in celebratione Missæ occurrentibus

I

Sacerdos celebraturus omnem adhibeat diligentiam, ne desit aliquid ex requisitis ad Sacramentum Eucharistiae conficiendum. Potest autem defectus contingere ex parte materiæ consecrandæ, et ex parte formæ adhibendæ, et ex parte ministri confidentis. Quidquid enim horum deficit, scilicet materia debita, forma cum intentione, et Ordo sacerdotalis in conficiente, non conficitur Sacramentum. Et his existentibus, quibuscumque aliis deficientibus, veritas adest Sacramenti. Alii vero sunt defectus, qui in Missæ celebratione occurrentes, etsi veritatem Sacramenti non impedian, possunt tamen aut cum peccato, aut cum scandalo contingere.

II — De defectibus materiæ

Defectus ex parte materiæ possunt contingere, si aliquid desit ex iis quæ ad ipsam requiruntur. Requiritur enim, ut sit panis triticeus et vinum de vite: et ut huiusmodi materia consecrandæ, in actu Consecrationis, sit coram sacerdote.

III — De defectu panis

1. Si panis non sit triticeus, vel, si triticeus, admixtus sit granis alterius generis in tanta quantitate ut non maneat panis triticeus, vel sit aliqui corruptus, non conficitur Sacramentum.

2. Si sit confectus de aqua rossacea, vel alterius distillationis, dubium est an conficiatur.

3. Si cœperit corrupti, sed non sit corruptus; similiter si non sit azymus, secundum morem Ecclesiæ latine, conficitur, sed confiens graviter peccat.

4. Si celebrans ante Consecrationem advertit hostiam esse corruptam, aut non esse triticeam; remota illa hostia, aliam ponat, et facta oblatione, saltem mente concepta, prosequatur ab eo loco ubi desivit.

5. Si id advertit post Consecrationem, etiam post illius hostie sumptionem, posita alia, faciat oblationem, ut supra, et a consecratione incipiat, scilicet ab illis verbis: *Qui pridie quam pateretur;* et illam priorem si non sumpsit, sumat post sumptionem Corporis et Sanguinis, vel alicubi reverenter conservet. Si autem sumpserit, nihilominus sumat eam, quam consecravit: quia præceptum de perfectione Sacramenti, maioris est ponderis quam quod a iejunis sumatur.

6. Quod si hoc contingat post sumptionem Sanguinis, apponi debet rursus novus panis et vinum cum aqua; et, facta prius oblatione, ut supra, sacerdos consecret, incipiendo ab illis verbis: *Qui pridie;* ac statim sumat utrumque, et prosequatur Missam, ne Sacramentum remaneat imperfectum, et ut debitus servetur ordo.

7. Si hostia consecrata dispareat, vel casu aliquo, ut vento, vel ab aliquo animali accepta, et nequeat reperiri; tunc altera consecretur ab eo loco incipiendo: *Qui pridie quam pateretur,* facta eius prius oblatione, ut supra.

8. Casibus, de quibus supra 5-7, elevatio Sacramenti omittatur, et omnia fiant vitando, quantum fieri potest, fidelium scandalum vel admirationem.

IV — De defectu vini

1. Si vinum sit factum penitus acetum, vel penitus putridum, vel de uvis acerbis seu non maturis

XC. DE DEFECTIBUS IN CELEBR. MISSÆ OCCURRENTIBUS

expressum, vel ei admixtum tantum aquæ ut vinum sit corruptum; non conficitur Sacramentum.

2. Si vinum cœperit acescere, vel corrumpi, vel fuerit aliquantum acre, vel mustum de uvis tunc expressum, vel non fuerit admixta aqua, vel fuerit admixta aqua rosacea seu alterius distillationis, conficitur Sacramentum, sed conficiens graviter peccat.

3. Si celebrans ante Consecrationem Sanguinis, quamvis post Consecrationem Corporis, advertat aut vinum, aut aquam, aut utrumque non esse in calice; debet statim apponere vinum cum aqua, et facta oblatione, ut supra, consecrare: incipiendo ab illis verbis: *Simili modo, etc.*

4. Si post verba Consecrationis advertat vinum non fuisse positum, sed aquam; deposita aqua in aliquod vas, iterum vinum cum aqua ponat in calice, et consecret, resumendo a verbis prædictis: *Simili modo, etc.*

5. Si hoc advertat post summationem Corporis, vel huiusmodi aquæ, apponat aliam hostiam iterum consecrandam, et vinum cum aqua in calice, offerat utrumque, et consecret, et sumat, quamvis non sit ieiunus.

6. Casibus, de quibus supra 3-5, elevatio Sacramenti omittatur, et omnia fiant vitando, quantum fieri potest, fidelium scandalum vel admirationem.

7. Si quis percipiat ante Consecrationem, vel post Consecrationem, totum vinum esse acetum, vel alias corruptum: idem servetur quod supra, ac si deprehenderet non esse positum vinum, vel solam aquam fuisse appositam in calice.

8. Si autem celebrans ante Consecrationem calicis advertat, non fuisse appositam aquam: statim ponat eam, et proferat verba Consecrationis. Si id advertat post Consecrationem calicis: nullo modo apponat, quia non est de necessitate Sacramenti.

9. Si materia quæ esset apponenda, ratione defectus vel panis vel vini, non posset ullo modo haberi: si id sit ante Consecrationem Corporis, ulterius procedi non debet: si post Consecrationem Corporis, aut etiam vini, deprehendi-

tur defectus alterius speciei, altera iam consecrata: tunc, si nullo modo haberi possit, procedendum erit, et Missa absolvenda, ita tamen, ut prætermittantur verba et signa, quæ pertinent ad speciem deficiente. Quod si exspectando aliquamdiu haberi possit: exspectandum erit, ne sacrificium remaneat imperfectum.

V — De defectibus formæ

1. Defectus ex parte formæ possunt contingere, si aliquid desit ex iis quæ ad integratatem verborum in ipsa Consecratione requiruntur. Verba autem Consecrationis, quæ sunt forma huius Sacramenti, sunt hæc: *Hoc est enim Corpus meum. Et: Hic est enim Calix Sanguinis mei, novi et æterni testamenti: mystérium fidei: qui pro vobis et pro multis effundétur in remissionem peccatórum.* Si quis autem aliquid diminueret vel immutaret de forma Consecrationis Corporis et Sanguinis, et in ipsa verborum immutatione verba idem non significarent, non conficeret Sacramentum. Si vero aliquid adderet vel detraheret, quod significationem non mutaret, conficeret quidem, sed gravissime peccaret.

2. Si celebrans non recordetur se dixisse ea quæ in Consecratione communiter dicuntur, non debet propterea turbari. Si tamen certo ei constet, se omisisse aliquid eorum quæ sunt de necessitate Sacramenti, id est, formam Consecrationis, seu partem: resumat ipsam formam, et cetera prosequatur per ordinem. Si vero valde probabiliter dubitet, se aliquid essentiali omisisse: iteret formam saltem sub tacita condicione. Si autem non sunt de necessitate Sacramenti, non resumat, sed procedat ulterius.

VI — De defectibus ministri

Defectus ex parte ministri possunt contingere quoad ea quæ in ipso requiruntur. Hæc autem sunt: In primis intentio, deinde dispositio animæ, dispositio corporalis, dispositio vestimentorum, dispositio in ministerio ipso quoad ea quæ in ipso possunt occurtere.

VII — De defectu intentionis

1. Si quis non intendit conficere, sed delusorie aliquid agere: item si aliquæ hostiæ ex oblivione remaneant in altari, vel aliqua pars vini, vel aliqua hostia lateat, cum non intendat consecrare nisi quæ super corporale sunt: item si quis habeat coram se undecim hostias, et intendat consecrare solum decem, non determinans quas decem intendit: in his casibus non consecrat, quia requiritur intentio. Secus, si putans quidem esse decem, tamen omnes voluit consecrare quas coram se habebat: nam tunc omnes erunt consecratæ: atque ideo quilibet sacerdos talem semper intentionem habere deberet, scilicet consecrandi eas omnes quas ante se super corporale ad consecrandum positas habet.

2. Si sacerdos putans se tenere unam hostiam, post Consecrationem invenerit fuisse duas simul iunctas, in sumptione sumat simul utramque. Quod si deprehendat post sumptionem Corporis et Sanguinis aut etiam post ablutionem, reliquias alias relictas consecratas, eas sumat, sive parvæ sint sive magnæ, quia ad idem sacrificium spectant.

3. Si vero reicta sit hostia integra consecrata, eam in tabernaculo cum aliis reponat: si hoc fieri nequit, eam sumat.

4. Si intentio non sit actualis in ipsa Consecratione propter evagationem mentis, sed virtualis, cum accedens ad altare intendat facere quod facit Ecclesia, conficitur Sacramentum, etsi curare debet sacerdos, ut etiam actualem intentionem adhibeat.

VIII — De defectibus dispositionis animæ

Si quis in peccato mortali, aut aliqua poena ecclesiastica impeditus, celebret, conficit quidem Sacramentum, sed gravissime peccat.

IX — De defectibus dispositionis corporis

1. Si sacerdos ante Missam non sit ieunus per tres saltem horas quoad cibum solidum et potum al-

coholicum, et per unam saltem horam quoad potum non alcoholicum, non potest celebrare. Aquæ tamen sumptioie ieunium non frangitur.

2. Infirmi, quamvis non decumbant, potum non alcoholicum, et veras ac proprias medicinas, sive liquidas sive solidas, ante Missæ celebrationem sine temporis limite sumere possunt.

3. Enixe invitantur sacerdotes qui id præstare valeant, ut venerandam ac vetustam eucharistici ieunii formam ante Missam servent.

X — De defectibus in ministerio ipso occurrentibus

1. Possunt etiam defectus occurere in ministerio ipso, si aliquid ex requisitis ad illud desit: ut, si celebretur in loco non sacro, vel legitime non deputato, vel in altari non consecrato, vel tribus mappis non cooperato; si non adsint luminaria cerea; si non sit tempus debitum celebrandi, quod est ab una hora ante auroram usque ad unam horam post meridiem communiter, nisi pro quibusdam Missis aliud tempus statutum sit, vel Ordinarius loci quasdam Missas etiam horis vespertinis permiserit; si omittat aliquid ex vestibus sacerdotalibus; si vestes sacerdotales et mappæ non sint ab Episcopo, vel ab alio hanc habente potestatem benedictæ; si non adsit clericus, vel alius deserviens in Missa, vel adsit qui deservire non debet, ut mulier; si non adsit calix cum patena conveniens, cuius cuppa debet esse aurea vel argentea vel stannea, non ærea vel vitrea; si corporalia non sint munda, quæ debent esse ex lino, nec serico in medio ornata, et ab Episcopo vel ab alio hanc habente potestatem benedicta, ut etiam superius dictum est: si celebret capite cooperato sine dispensatione: si non adsit Missale, licet memoriter sciret Missam, quam intendit dicere.

2. Si, sacerdote celebrante, violetur ecclesia ante Canonem, dimittatur Missa: si post Canonem, non dimittatur. Si timeatur incursus hostium, vel alluvionis, vel rui-

XCII DE DEFECTIBUS IN CELEBR. MISSÆ OCCURRENTIBUS

na loci ubi celebratur, ante Consecrationem dimittatur Missa; post Consecrationem vero sacerdos accelerare poterit sumptionem Sacramenti, omissis omnibus aliis.

3. Si sacerdos ante Consecrationem graviter infirmetur, vel in syncopen inciderit aut moriatur, prætermittitur Missa. Si post Consecrationem Corporis tantum, ante Consecrationem Sanguinis, vel utroque consecrato id accidit, Missa per alium sacerdotem expleatur ab eo loco ubi ille desiit, et in casu necessitatis etiam per non iejunum. Si autem non obierit, sed fuerit infirmus, adeo tamen ut possit communicare, et non adsit alia hostia consecrata, sacerdos qui Missam supplet, dividat hostiam, et unam partem præbeat infirmo, aliam ipse sumat. Si autem semiprolata forma Corporis obiit sacerdos, quia non est facta Consecratio, non est necesse ut Missa per alium suppleatur. Si vero obierit semiprolata forma Sanguinis, tunc alter prosequatur Missam, et super eundem calicem repeatat integrum formam ab eo loco: *Simili modo, postquam cendatum est;* vel posset super alium calicem præparatum integrum formam proferre, et hostiam primi sacerdotis, et Sanguinem a se consecratum sumere, ac deinde calicem relictum semiconsecratum.

4. Si quis extra huiusmodi casus necessitatis integra Sacraenta non sumpserit, gravissime peccat.

5. Si musca, vel aranea, vel aliud aliud ceciderit in calicem ante Consecrationem, proiciat vinum in locum decentem, et aliud ponat in calice, misceat parum aquæ, offerat, ut supra, et prosequatur Missam: si post Consecrationem ceciderit musca aut aliud eiusmodi, extrahat eam, et lavet cum vino, finita Missa comburat, et combustio ac lotio huiusmodi in sacrarium proiciatur.

6. Si aliud venenosum ceciderit in calicem, vel quod provocaret vomitum, vinum consecratum reponendum est in alio calice aqua pleno, ita ut species vini dissolvantur; et huiusmodi aqua in sacrarium proiciatur. Aliud autem vinum cum aqua apponendum est denuo consecrandum.

7. Si aliud venenatum conti-

gerit hostiam consecratam, tunc alteram consecret, et sumat eo modo quo dictum est, et illa mittatur in calicem aqua plenum, ut supra n. 6 de Sanguine dictum est.

8. Si surnendo Sanguinem, particula remanserit in calice, digito ad labium calicis eam adducat, et sumat ante purificationem, vel infundat aquam, et sumat.

9. Si hostia ante consecrationem inveniatur fracta, nisi populo evidenter appareat, talis hostia consecretur: si autem scandalum populo esse possit, alia accipiatur et offeratur: quod si illius hostiæ iam erat facta oblatio, eam post ablutionem sumat. Quod si ante ablutionem hostia appareat confracta, accipiatur altera integra, si citra scandalum aut longam moram fieri poterit.

10. Si hostia consecrata dilabatur in calicem, propterea nihil est reiterandum; sed sacerdos Missam prosequatur, faciendo cærimonias et signa consueta cum residua parte hostiæ quæ non est madefacta Sanguine, si commode potest. Si vero tota fuerit madefacta, non extrahat eam, sed omnia dicat, omittendo signa, et sumat pariter Corpus et Sanguinem, signans se cum calice, dicens: *Corpus et Sanguis Domini nostri,* etc.

11. Si in hieme Sanguis congeletur in calice, involvatur calix pannis calefactis: si id non proficeret, ponatur in ferventi aqua prope altare, dummodo in calicem non intret, donec liquefiat.

12. Si aliud de Sanguine Christi ceciderit, si aliqua tantum gutta effusa est, sufficit ut super eas parum aquæ fundatur, purificatorio postea abstergenda; secus vero corporale vel tobalea vel locus, meliore quo fieri potest modo lavetur, et aqua postea in sacrarium mittatur.

13. At si contingat totum Sanguinem post Consecrationem effundi, si quidem aliud vel parum remansit, illud sumatur, et de effuso reliquo Sanguine fiat ut dictum est. Si vero nihil omnino remansit, ponat iterum vinum et aquam, et consecret ab eo loco: *Simili modo, postquam cendatum est, etc., facta prius tamen calicis oblatione,* ut supra.

DE DEFECTIBUS IN CELEBR. MISSÆ OCCURRENTIBUS XCIII

14. Si quis evomat Eucharistiam, vomitus colligatur et in aliquem decentem locum mittatur.

15. Si hostia consecrata, vel aliqua eius particula dilabatur in terram, reverenter accipiatur et parum aquæ in locum ubi cecidit fundatur et purificatorio abstergatur. Si cadat super vestes, non est ne-

cesse ut indumentum ablueretur. Si super vestes mulieris cadat, ipsa particulam accipiat et sumat.

16. Possunt etiam defectus in ministerio ipso occurere, si sacerdos ignoret ritus et cæremonias ipsas in eo servandas, de quibus omnibus in superioribus rubricis copiose dictum est.